

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
TEOLOĢIJAS FAKULTĀTE

**BĒRNU UN JAUNIEŠU LĪDZ 18 GADU VECUMAM IESAISTES PRAKSE
EVANĢĒLISKI LUTERISKAS BAZNĪCAS NORISĒS UN LITURĢIJĀ**

BAKALaura DARBS

Teoloģijas un reliģiju zinātnes bakalaura studiju programma

Autore: Sindija Bergmane

Stud.apl.nr: sb19049

Darba vadītāja: prof. Laima Geikina

Rīga 2022

ANOTĀCIJA

Šī darba nosaukums ir “Bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistes prakse evaņģēliski luteriskas baznīcas norisēs un liturģijā”. Darba pētījuma pamatā ir trīs lielu evaņģēliski luterisku draudžu baznīcu dievkalpojumu novērošana bērnu iesaistes liturģijā kontekstā. Pētījuma četrās daļās secīgi tiek analizēta bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistes liturģijā nepieciešamība un teorētiskais pamatojums, Evaņģēliski luteriskas baznīcas attieksme pret bērnu iesaisti, kas pausta LELB satversmē, Baznīcas likumā, trīs šajā bakalaura darbā novēroto baznīcu draudžu mācītāju viedokļos, kvantitatīvas aptaujas pētījumā par bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam pieredzi attiecībā uz iesaisti baznīcas norisēs, kā arī lauka pētījuma laikā ar tiešās novērošanas metodi novērotajā par bērnu iesaisti evaņģēliski luteriskas baznīcas liturģijā. Darba noslēgumā praktiski ieteikumi bērnu iesaistei Evaņģēliski luteriskas baznīcas norisēs un liturģijā.

Atslēgvārdi: liturģija, bērnu garīgums, vecumposmu īpatnības, sekularizācija, praktiskā teoloģija.

SUMMARY

The title of this work is “Engagement praxis for children and youth under the age of 18 in the liturgy of an Evangelical Lutheran church”. The work study is based on the observation of the services of three large evangelical Lutheran church congregations in the context of the liturgy of child and young people under the age of 18 involvement. Four consecutive sections of the study analyze: firstly – the necessity and theoretical justification for the involvement of children and young people under 18 years of age in the church liturgy, secondly – the attitudes of the Lutheran Church in Latvia to the involvement of children, expressed in the LELB Constitution, the Church Law, thirdly – the three pastors views on children including in the liturgy of three churches observed in this bachelor's work, fourthly – in a quantitative survey on children and experience of young people under 18 years of age with regard to involvement in church activities, as well as in the field study on the involvement of children in the liturgy of a evangelical lutheran church, observed by the direct-leaving method. Work concludes with practical suggestions, how to include children and youth in Evangelical lutheran church activities and liturgy.

Keywords: liturgy, children's spirituality, secularization, children age characteristics, practical theology.

SATURS

Ievads.....	5
1. Bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistes prakses baznīcas norisēs un liturģijā nepieciešamība un teorētiskais pamatojums.....	10
1.1.Sekularizācijas process Latvijā un pasaulē.....	10
1.2. Bērnu iesaistes pedagoģiskais un psiholoģiskais pamats.....	11
1.3. Bērnu iesaistes pamats no baznīcas perspektīvas.....	13
1.4. Bērnu iesaistes pakāpenība saskaņā ar vecumposmu īpatnībām.....	14
1.5.Bērnu iesaistes prakse baznīcas norisēs un liturģijā ārpus Latvijas.....	17
2. Kvantitatīva aptauja par bērnu un jauniešu iesaistes pieredzi baznīcas norisēs pirms pētījuma veikšana.....	20
3. Latvijas Evaņģēliski luteriskās Baznīcas redzējums par bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaisti baznīcas norisēs un liturģijā.....	22
4. Pētījums kā bērni un jaunieši līdz 18 gadiem tiek iesaistīti Evaņģēliski luteriskās draudzes norisēs un liturģijā.....	24
4.1. Pētījuma organizācija un izmantoto metožu apraksts.....	24
4.2. Dievkalpojumu vērošanas apraksts novērotajās baznīcās	25
4.3. Rezultāti, iegūto datu apkopojums.....	33
4.4. Ieteikumi bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistei Evaņģēliski luteriskas baznīcas liturģijā un aktivitātēs.....	34
Nobeigums un secinājumi.....	39
Bibliogrāfija.....	41
Pielikumi.....	44

IEVADS

“Ļaudis nesa pie viņa bērniņus, lai viņš tiem pieskartos, bet mācekļi, to redzēdami, viņus norāja. Bet Jēzus sauca viņus klāt, sacīdams: “Ļaujiet bērniņiem pie manis nākt un neliedziet tiem, jo tādiem pieder Dieva valstība. Patiesi es jums saku: kas Dieva valstību nesauņems kā bērniņš, tas neieies tajā.””¹

Baznīctēvs Irenejs savā teoloģijā ir norādījis uz to, ka Ādamam un Ievai piemītusi bērnišķība, viņu nepakļaušanās vairāk pielīdzināma nenobriedušam bērnam², kā apzinātības pilnam pieaugušajam un, ka tāds arī ir cilvēka garīguma uzdevums – attīstīties no bērnišķīguma, līdz briedumam.³ No Ireneja vēstules Florinus: “Es atceros tās dienas daudz skaidrāk kā to, kas noticis pavisam nesen, jo tas, ko piedzīvojam kā bērni izaug mūsu dvēselē un kļūst vienots ar to”.⁴

Svēto Rakstu vārdi un Ireneja paustais un daudzi citi iemesli pievērš manu uzmanību bērnu iesaistei baznīcas norisēs – cik aicinoša un iekļaujoša ir mūsdienu baznīcas institūcija tieši bērniem. Katra dievnama galvenais uzdevums ir vairot cilvēkos ticību, vai šis uzdevums ir tāds pats, ja baznīcēns ir bērns? Rakstos paustā ideja par bērna klātesamību Dieva valstības saņemšanā, ir pozitīvi tendēta. Nav nekādu šaubu par to, ka Jēzus bērnu klātbūtni novērtē kā jēgpilnu, vērtīgu, nepieciešamu pestīšanai, ienākšanai Dieva valstībā. Arī Ireneja un neskaitāmu psihologu, pedagogu, teologu un mācītāju vārdi liek aizdomāties par bērniības pieredzes spēku un nozīmi. Man kā mātei, kas vēlētos baznīcu apmeklēt kopā ar bērniem jautājums par bērnu iesaisti baznīcas rituālos šķiet ārkārtīgi aktuāls, jo piekrītu humānpsihologa Ē. Fromma pārlicēbai, ka transcendences pieredze ir viena no piecām eksistenciālajām cilvēka vajadzībām⁵ un kur gan citur to gūt, ja ne baznīcā? Pievienojos viedoklim, ka persona kā veidojums, kā zināšanu, pieredzes un kompromisu kopums sāk veidoties tieši bērniībā un tieši bērniības pieredzei ir īpaša nozīme personas attīstībā⁶. Tieši tāpēc, manuprāt, bērniības pieredze baznīcā un klātbūtne baznīcas norisēs veido fundamentu tam, kāda attieksme pret baznīcu var veidoties cilvēkam arī pieaugušā vecumā. Baznīca – tā ir cilvēku kopiena un kur cilvēki, tur attiecību dažādība. Nav iespējams garantēti prognozēt šo attiecību dinamiku un to, kā bērns un jauniešis baznīcā jutīsies, tomēr ir iespējams

---

¹ Lk 18:15 - 17.

² Roberts Galvāns, “"Iedzimtā grēka" koncepts kristīgajā baznīcā periodā pirms Augustīna” (maģistra darbs, Latvijas Universitātes Teoloģijas un reliģijas zinātņu fakultāte, 2020), 13.

³ turpat 18.

⁴ D.A. Carson and Douglas J. Moo *An introduction to the New Testament - second edition* (Michigan: Zondervan, 2009), 230.

⁵ Laima Geikina, “Dzīvi un dzīvību apliecinoša attieksme kristīgajā audzināšanā pamatskolā” (doktora disertācija, Latvijas Universitātes Pedagoģijas un Psiholoģijas fakultāte, 2007), 18.

⁶ K. Mārtinsone u.c., *Konsultēšanas un psihoterapijas teorija un prakse* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2016), 154.

paredzēt to, ka, ja bērns jūtas kā daļa no baznīcas, kā nepieciešama un svarīga daļa – tas var izveidot ilgtspējīgu iesaisti, kas ir pamatā ciešām, uzticamām un auglīgām attiecībām.

Mana bērnība noritēja padomju gados, ģimenē reliģiskas gaisotnes nebija, baznīcas apmeklējums bija rets izņēmums. Ģimenes attieksmē pārsvarā jutu cieņu pret visu, kas saistīts ar baznīcu un reliģiju. Kā bērnam man bija izveidojušās pašai savas attiecības ar Dievu, Dievs bija manu lūgšanu uzklaušītājs un bieži tieši Dievam izklāstīju savas domas un jautājumus par dzīvi. Pirmo reizi baznīcā biju sākumskolas vecumā, tas notika kādos baznīcas svētkos Latvijā, Rīgā, deviņdesmito gadu sākumā. Baznīca bija stāvgrūdām pārpildīta, vēroju visu kā mistisku brīnumu, ar no vecākiem aizgūtu pietāti, bet nulle zināšanām par to, kas notiek. Baznīcu redzēju kā Dieva māju un tur esošos cilvēkus - kā izredzētos, kuriem brīnumainā kārtā šoreiz piederēju arī es. Blakus esoša kundze mani norāja, *kā man kauna neesot tik lielai meitenei nepareizi ceļos sēdēt, kur skatoties mani vecāki, ko tāda meklējot baznīcā...* tas notika baznīcas apmeklējuma pirmajās minūtēs, viss pārējais baznīcā pavadītais laiks pagāja kaunpilni baidoties izdarīt ko nepareizu. Man nebija nekādu priekšzināšanu, ne *pēc zināšanu* par to, kā jāuzvedas baznīcā un šis gadījuma lika man domāt, ka baznīcā labāk atrasties tikai tiem, kas tur tiešām ir gaidīti un nepieciešami. Kopš tā laika daudz kas ir mainījies, bērnības pieredze nav atturējusi mani no došanās uz baznīcu, bet jautājums tomēr ir palicis manā prātā – vai no bērna perspektīvas raugoties pieredze baznīcā ir aicinoša, ierosinoša, tāda, kas veido iesaisti? Bieži redzu, ka baznīca ir kļuvusi atvērtāka apmeklētājiem, atvērtāka bērniem. Bakalaura darba izstrādes laikā novēroju gan tādas norises, kas ietver bērna perspektīvu, gan arī tādas, kas bērnu tur pasīva vērotāja lomā. Ja pievēršu uzmanību bērniem manā ģimenē, brīvprātīgi viņi uz baznīcu nedodas un, ja iespējams, no iešanas uz baznīcu atsakās. Lai izdarītu secinājumus, vai šāda attieksme vērojama tikai manos bērnos, būtu nepieciešama statistika par baznīcas apmeklējumu vecumgrupām, draudžu skaita dinamiku un iemesliem, kāpēc bērni vēlas vai nevēlas apmeklēt baznīcu. Diemžēl Latvijā, atsaucoties uz Latvijas Centrālās Statistikas pārvaldi, statistikas par Latvijas draudžu apmeklējumu dinamiku un vidējo vecumu pēdējo gadu laikā nav, tāpēc pamatojuma gūšanai izmantoju pasaules statistikas datus, piemēram:

1. ASV 2016. gadā pirmo reizi vidējais kristīgas draudzes dalībnieka vecums pārsniedza 50 gadu sliekšni⁷, turklāt 2021. gadā konstatēts, ka pirmo reizi, kopš tiek iegūti statistikas dati, ASV mazāk kā 50% iedzīvotāju uzskata sevi par piederīgiem jebkādi reliģijai⁸.

---

⁷ Michael Lipka, *Which U.S. religious groups are oldest and youngest?*, PEW Research center, 2016. Skatīts 20.04.2022. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/11/which-u-s-religious-groups-are-oldest-and-youngest/>

⁸ Jeffrey M. Jones, *U.S. Church Membership Falls Below Majority for First Time*, 2021, Gallup research. Skatīts 20.04.2022. <https://news.gallup.com/poll/341963/church-membership-falls-below-majority-first-time.aspx>

2. Zviedrijā 2010. gadā 70% tās iedzīvotāju uzskatīja sevi par piederīgiem baznīcai, 2020. gadā tādu ir tikai 55,2%⁹.
3. 2021. gadā ASV veikts pētījums atspoguļo, ka 70%¹⁰ no bērnu un jauniešu vecākiem, kas ir praktizējoši kristieši un kuru ģimenē ir bērni un jaunieši līdz 18 gadu vecumam, ir ļoti vai mēreni norūpējušies par bērnu reliģisko un ticības attīstību.

Baznīcu regulāri apmeklēju kopš 2012. gada, esmu evaņģēliski luteriskas draudzes locekle, tāpēc par bakalaura darba izpētes bāzi izvēlos tieši evaņģēliski luteriskas baznīcas. Agrāk gāju uz baznīcu kopā ar saviem bērniem, bet jau drīz viņi atteicās nākt man līdzi kā galvenos argumentus minot aukstumu, garlaicību, procesu ilglaicīgumu. Ar laiku arī es sāku retāk apmeklēt baznīcu, jo vēlos svētdienu pavadīt kopā ar ģimeni, līdz ar to – bērnu *ne iesaiste* ir kļuvusi arī par manas *ne iesaistes* pamatu. Tā kā Latvijā statistika reliģiskām tēmām ir pieejama ļoti ierobežotā daudzumā, datus meklēju ārpus Latvijas robežām. Kā apstiprinājums manai pieredzei ir 2020. gada statistikas aptauja ASV¹¹: seši no desmit kristietību praktizējošiem vecākiem baznīcas izvēlē par primāro rādītāju uzskata nevis lokācijas priekšrocības vai personālijas draudzē, bet tieši bērnu iesaistes priekšnosacījumu. Šādus gadījumus esmu novērojusi arī Latvijā. Tas ir iemesls kāpēc uzskatu, ka bērnu iesaistei baznīcas norisēs un liturģijā ir jābūt nozīmīgai Baznīcas institūcijas politikā un nākotnes plānu veidošanā, ne tikai rūpējoties par nākotnes draudžu locekļiem, bet dodot iespēju ģimenēm pilnvērtīgi izbaudīt baznīcas rituālus kopā ar bērniem, justies vajadzīgiem un novērtētiem, jo tieši pieaugušo pienākums ir veidot iekļaujošu vidi bērniem.¹² Bērnu iesaiste ir viens solis pētījumā, kurā vēlos noskaidrot, kāda iesaiste tiek realizēta mūsdienu evaņģēliski luteriskā baznīcā un kādā veidā tā tiek pamatota. Lai pētītu bērnu iesaisti praksē evaņģēliski luteriskās baznīcās, veicu izpēti praktiskās teoloģijas jomā trīs lielās¹³ Latvijas evaņģēliski luteriskās draudzēs. Lai novērotu vai un kādā veidā bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadu vecumam tiek iesaistīti baznīcas norisēs un liturģijā un kāds ir šīs iesaistes mērķis apmeklēju dievkalpojumus un kristības šajās baznīcās. Baznīcām piesaistītās svētdienas skolas nav šī pētījuma uzmanības centrā, jo uzskatu tās par atsevišķu struktūru, kas radīta ar citu mērķi – tās nekādā veidā nevar tieši veidot piesaisti baznīcai, sniegt fenomenoloģisku pieredzi, jo tās ir tikai

---

⁹ Statista research, *Share of church members as a percentage of the total population in Sweden from 2010 to 2020*, February 2022, skatīts 20.04.2022. <https://www.statista.com/statistics/537712/sweden-church-members-as-a-percentage-of-total-population/>

¹⁰ Barna research, *How Concerned Are Christian Parents About Their Children's Faith Formation*, *Articles in Faith & Christianity in Family & Kids*•March 30, 2022, skatīts 20.04.2022. <https://www.barna.com/research/christian-parents-concerns/>

¹¹ Barna research, *58% of Highly Engaged Christian Parents Choose a Church with Their Kids in Mind*, *Articles in Family & Kids*•January 30, 2020, skatīts 20.04.2022. <https://www.barna.com/research/children-church-home/>

¹² Anna Freida, *Ievads bērnu psihoanalīzē* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2010), 65.

¹³ Sindijas Bergmanes sarakste ar LELB administrāciju 16.03.2022.

viens no faktoriem, kas veido eradumu apmeklēt baznīcu, tomēr tās nedod iespēju pilnvērtīgi un praktiski iepazīt liturģiju, būt daļai no liturģijas un pietuvināties transcendentam pārdzīvojumam.

Bakalaura darba tēma – Bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistes prakse evaņģēliski luteriskas baznīcas draudžu norisēs un liturģijā.

Pētījuma mērķis – pētīt bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaisti evaņģēliski luterisku baznīcu norisēs un liturģijā, kā rezultātā izstrādāt ieteikumus evaņģēliski luteriskās baznīcas draudžu dalībniekiem, to mācītājiem un baznīcēniem bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistīšanai draudzes norisēs un liturģijā.

Pētījuma objekts – draudžu prakse bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistē evaņģēliski luteriskas baznīcas norisēs un liturģijā Rīgā un Pierīgā.

Pētījuma priekšmets – bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam piedalīšanās evaņģēliski luterisko draudžu norisēs un liturģijā.

Tēze – bērni un jaunieši līdz 18 gadu vecumam piedalās evaņģēliski luterisko draudžu norisēs un liturģijā, ja draudžu mācītāji un draudzes locekļi ir atvērti tam, plāno darbu, ievērojot bērnu intereses un vecumposmam atbilstošu iesaistes veidu.

Uzdevumi:

Analizēt teorētisko literatūru par Evaņģēliski luterisko baznīcu un bērnu vajadzībām saskaņā ar vecumposmu īpatnībām.

Analizēt teoloģisko terminu vārdnīcu un evaņģēliski luterisko baznīcu datus Latvijā un pasaulē.

Izstrādāt ieteikumus evaņģēliski luterisko baznīcu draudžu dalībniekiem par bērnu un jauniešu iesaisti baznīcas norisēs un liturģijā, pamatojoties uz mācītāju un draudžu dalībnieku intervijām.

Analizēt pētījuma datus un izstrādāt ieteikumus rezultātus.

Pētījuma metodes

- 1) literatūras analīze par bērnu iesaistes baznīcas liturģijā nozīmi;
- 2) datu apstrāde;
- 3) statikas analīze.
- 4) tiešā novērošana – pētījuma objekts tiek novērots dievkalpojuma vai kristību laikā;
- 5) intervēšana – pētījuma objekta iesaistes izpratnes veicināšanas un analīzes nolūkā tiek veiktas mācītāju un draudzes locekļu intervijas;
- 6) aptauja – veicot kvantitatīvo aptauju par pieaugušu respondentu baznīcas apmeklēšanas pieredzi līdz 18 gadu vecumam.

Pētījuma bāze – Rīgas Lutera draudzes baznīca, Baltezera Evaņģēliski luteriskā baznīca, Evaņģēliski luteriskā Vecā Svētās Ģertrūdes baznīca, kas uzskatāmas par lielām draudzēm saskaņā ar LELB doto informāciju, kas balstīta draudzes locekļu skaitā.

Darba struktūra

Darbs sastāv no:

- 1) ievada;
- 2) 4 nodaļām;
- 3) 9 apakšnodaļām;
- 4) secinājumiem;
- 5) nobeiguma;
- 6) literatūras saraksta;
- 7) anotācijas;
- 8) 10 pielikumiem.

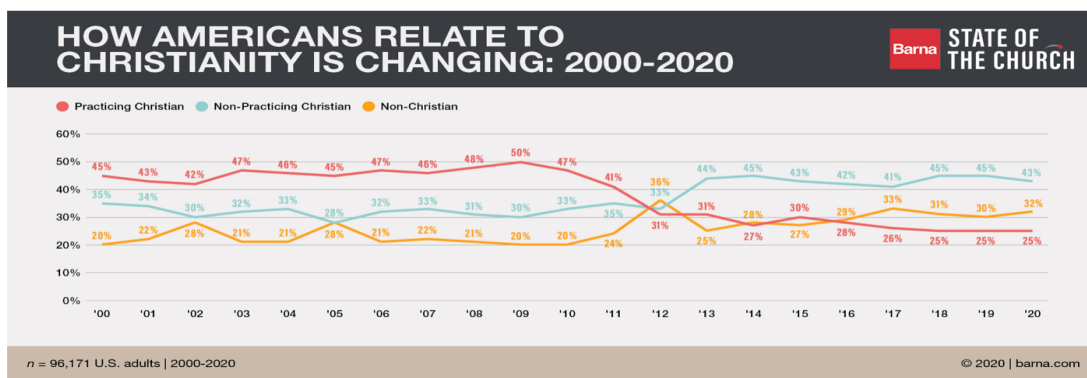
Bakalaura darbā ietvertā pētījuma norises laiks – no 2021. gada decembra līdz 2022. gada maijam.

1. BĒRNU UN JAUNIEŠU LĪDZ 18 GADU VECUMAM IESAISTES PRAKSES BANZĪCAS NORISĒS UN LITURĢIJĀ NEPIECIEŠAMĪBAS KONTEKSTS UN TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

“Māci savam bērnam viņa ceļu, no tā viņš neatstājas arī tad, kad viņš jau vecs kļuvis.”¹⁴

1.1. Sekularizācijas process Latvijā un pasaulē

Sekularizācijas process lieliem soļiem iet pāri pasaulei, arvien vairāk valstu novērots, ka reliģijai piederīgo cilvēku skaits sarūk, bet vairojas tādu cilvēku skaits, kas nepieskaita sevi nevienai reliģijai¹⁵ vai to nepraktizē. Sekularizācijas iemesli un sekas nav šī darba izpētes objekts, bet kā evaņģēliski luteriskai draudzei piederīga kristiete vēlos noskaidrot, kādā veidā iespējams veicināt bērnu iesaisti baznīcas norisēs un liturģijā, kas potenciāli var vairojot vēlmi saglabāt ticību un palikt attiecībās ar Baznīcu pieaugušā vecumā. Kā apgalvots *Barna research*¹⁶ pētījumā, ASV sekularizācijas process notiek ne tikai reliģiju nepraktizējošās ģimenēs, bet arī tādu pieaugušo vidū, kas baznīcu bērībā ir apmeklējuši. Interesantu statistiku var redzēt *Barna research*¹⁷. 2020. gadā ASV veiktā pētījumā, kurā redzams, ka 2000. gadā 45% respondentu pieskaita sevi praktizējošiem kristiešiem, bet 2020. gadā – tikai 25% respondentu. Savukārt 2000. gadā 35% respondentu pieskaita sevi nepraktizējošiem kristiešiem, turpretim 2020. gadā tādu jau ir 43% (sk. 1 att.)

Attēls nr. 1

Balstoties šajos skaitļos nevar izdarīt secinājumus par ASV sabiedrības uzskatiem attiecībā pret kristietību vai ticību kā tādu, bet skaidri iezīmējas tendence, kas norāda uz atteikšanos no

¹⁴ Sāl 22:6

¹⁵ Thompson Karl, *Evidence for Secularization*, *ReviseSociology*, August 28, 2018. Skatīts 20.04.2022. <https://revisesociology.com/2018/08/28/evidence-for-secularization/>

¹⁶ Barna research, *Adults who attend church as children show lifelong effects*, November 5, 2001, skatīts 20.04.2022. <https://www.barna.com/research/adults-who-attended-church-as-children-show-lifelong-effects/>

¹⁷ Barna research, *How americans relate to Christianity is changing: 2000-2020*, March 4, 2020, skatīts 20.04.2022. <https://www.barna.com/research/changing-state-of-the-church/>

baznīcas apmeklēšanas un kristietības praktizēšanas. Arī Eiropas statistikā ir līdzīga tendence, kur vidēji 46%¹⁸ respondentu sevi pieskaita tādiem kristiešiem, kas baznīcu neapmeklē. Iepazīstot Upsalas Universitātes Zviedrijā profesores Katarinas Vesterlundas (*Katarina Westerlund*) pētījumu par šo tematiku redzu, ka ticīgu bērnu un jauniešu pieredze sekulārā vidē un kultūrā rada problēmas viņu identitātes veidošanai garīgajā sfērā, garīguma attīstībā¹⁹. Sekularizētā pasaulē bērniem un jauniešiem nav vietas, kur izpaust ticību vai reliģiozitāti, profesore norāda, ka mūsdienu Zviedrijā reliģiozitātes izpaušana jauniešu vidū var tikt interpretēta kā atšķirības, svešādības un pat muļķības pazīme²⁰. Kā apgalvo pētniece, bērnu un jauniešu saskare ar reliģiju visbiežāk notiek caur dažādiem medijiem, tieša, nepastarpināta reliģijas prakse nenotiek, kas izraisa sekularizāciju ne tikai tāpēc, ka cilvēks sevi nepieskaita reliģijai, bet arī tāpēc, ka ticīgajam ārpus baznīcas nav iespēju izpaust savu ticību vai reliģiozitāti. Šo procesu varētu salīdzināt ar M.K. Ešera darbu *Drawing hands*²¹, kas atspoguļo paradoksālu situāciju, kurā viens faktors ir gan otra faktora cēlonis, gan sekas. Līdzīga situācija vērojama arī citur pasaulē – visa Eiropa un pasaule saskaras ar to, ka reliģiju brīvība ir cilvēces eksistences laikā augstākajā līmenī, bet individuālās attiecības ar reliģiju kļūst arvien sarežģītākas²². Viena no iespējām, kāpēc baznīcu apmeklējušie pārtrauc to darīt, manā uzskatā var būt iesaistes trūkums, kas veicina baznīcas norišu un liturģijas izpratnes trūkumu, mazina ieradumu apmeklēt baznīcu un mazina motivāciju apmeklēt baznīcu vispār, uz ko, iespējams, arī norāda statistika par nepraktizējošajiem kristiešiem. Tā kā statistiku vai datus par piederības izjūtu kristietībai Latvijā iegūt nav iespējams, lai noskaidrotu, vai līdzīga gaisotne valda arī Latvijā, bakalaura darba ietvaros veicu aptauju par tādu pieaugušo piederības izjūtu kristietībai un kristietības praktizēšanu, kas bērnībā vai līdz 18 gadu vecumam baznīcu ir apmeklējuši regulāri, aptaujā tiek uzdoti jautājumi arī par to, vai bērni un jaunieši līdz 18 gadu vecumam ir jutušies iesaistīti baznīcas norisēs, vai ir izpratuši baznīcā notiekošo un vai izvēlas piederēt kristietībai un apmeklēt baznīcu arī pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas, aptauja un tās dati analizēti bakalaura darba 3. nodaļā.

1.2. Bērnu iesaistes baznīcas norisēs un liturģijā pedagoģiskais un psiholoģiskais pamats

Nav apšaubāms, ka bērnības pieredzei ir reāla ietekme uz personības veidošanos, turklāt atšķirībā no pieaugušajiem, bērni pieredzi gūst caur sajūtām un emocijām, nevis teorētiskām zināšanām. Kā uzsver K. G. Jungs, ģimenes un sabiedrības loma personas attīstībā ir tikpat

¹⁸ Pew research center, *Being Christian in Western Europe*, May 29, 2018, skatīts 20.04.2022.

<https://www.pewresearch.org/religion/2018/05/29/being-christian-in-western-europe/>

¹⁹ K. Westerlund *And the Word was made flesh? – Exploring young people's situated learning in leadership and spirituality in a secular context*, "Journal of Youth and Theology", 2021. Skatīts 20.04.2022.

²⁰ turpat, skatīts 20.04.2022.

²¹ Escher M.C., *Drawing hands*, 1948.

²² K. Westerlund *And the Word was made flesh? – Exploring young people's situated learning in leadership and spirituality in a secular context*, "Journal of Youth and Theology", 2021. Skatīts 20.04.2022.

nozīmīgas kā paša indivīda vēlmes un uzdevumi.²³ Lai baznīca varētu būt klātesoša vērtība cilvēka dzīvē, ļoti vērtīgs priekšnosacījums būtu tas, ka tā ir klātesoša jau no agrīnās bērnības dienām. Lai pamatotu savu pārliecību par bērnu iesaistes liturģijā un draudzes norisēs nepieciešamību, apskatu vairāku autoru teoriju par bērnu iesaistes nozīmi raugoties no pedagoģijas un psiholoģijas viedokļa, gan arī raugoties no baznīcas perspektīvas.

Izcilais franču pedagogs Ž. Ruso bija viens no pirmajiem, kas uzsvēra, ka sensorā uztvere ir viena no svarīgākajām ne tikai bērna audzināšanā un zināšanu nostiprināšanā, bet arī attīstībā. Viņš norādīja uz to, ka cilvēka apziņā pilnīgi viss nonāk ar sajūtu starpniecību.²⁴ Zinātnieks skaidro, ka 2 - 12 gadu vecumā sensorā audzināšana bērnu ietekmē vispilnīgāk pat neskatoties uz to, ka tas ir laiks, kad bērns apgūst runātprasmi un, ja domā par bērna attīstību, prioritārāka loma ir tieši sajūtām un pieredzei. Zinātnieki ir vienisprātis, ka sajūtu iesaistīšana izziņas procesā veicina zināšanu nostiprināšanu. Tam piekrīt arī pedagogs J. Komenskis, kurš apgalvo, ka tieši sajūtas un pieredze ir izziņas pamatā. Pedagogs formulē *zelta likumu*, kurā definē to, ka vislabāk izziņa notiek tad, bērns redzamo saredz, dzirdamo sadzird, smaržīgo sajūt ar degunu, garšīgo pagaršo, bet taustāmo – satausta.²⁵ Tātad, ja vēlamies bērnam dot zināšanas par ābolu, tad stāstīšana par ābolu radītu nepilnīgu ābola izziņas pieredzi, arī ābola attēla parādīšana radītu tikai daļēju izziņas pieredzi, pilnīga izziņa notiktu tad, ja kopā ar stāstījumu par augli bērns varētu to paņemt rokās, pasmaržot un izgaršot. Bērnā, atšķirībā no pieaugušā, kurš pasauli izzina caur pieredzi un zināšanām, jaunas zināšanas ienāk galvenokārt caur sajūtām un emocijām, tātad tieši tās ir jomas, kurām jāpievēršas, ja vēlas veidot pamatus ilgstošām, auglīgām, vērtīgām attiecībām starp cilvēku un baznīcu. To apstiprina arī mūsdienu pedagoģijas un psiholoģijas teorijas: piemēram, Latvijā dr. habil. psych. Ārija Karpova savos darbos, tajā skaitā grāmatā *Personība un tās attīstība* skaidro, ka salīdzinot sociālo un personības psiholoģiju, abos gadījumos zinātnes centrā ir indivīds, kura attīstības process notiek visas dzīves garumā, turklāt ir personības šķautnes, kuras, bērnībā iegūtas, pavada cilvēku arī pārējā mūžā. Piemēram, grāmatā minēts, ka ja 6 - 11 gadu vecam “bērnā tiek liegta aktīva darbošanās, viņam var veidoties mazvērtības komplekss”²⁶. Protams, ne tikai vecumposms ietekmē pieredzes uztveri, kopumā tas ir konteksts, kura centrā bērns atrodas, viņa kopējā labbūtība.

---

²³ K. Mārtinsone u.c., *Konsultēšanas un psihoterapijas teorija un prakse* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2016), 154.

²⁴ Oksana Moroza, “Sensorās attīstības veicināšana 3 – 4 gadus veciem bērniem, izmantojot didaktiskās rotaļas” (kvalifikācijas darbs, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un māksla fakultāte pirmsskolas un sākumizglītības nodaļa, 2020), 8.

²⁵ turpat, 7.

²⁶ Ārija Karpova *Personība un tās attīstība* (Rīga, Zvaigzne ABC, 1998), 115.

Uzskatu, ka šie piemēri skaidri norāda uz to, ka bērna vietai baznīcas norisēs jābūt – aktīva dalībnieka, nevis pasīva vērotāja lomā.

1.3. Bērnu iesaistes pamats raugoties no baznīcas perspektīvas

Viens no punktiem, kas var motivēt evaņģēliski luteriskās baznīcas draudzes locekli apmeklēt baznīcu kopā ar ģimeni, ir bērnu iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā. Šāda iesaiste veicinātu gan bērnu, gan vecāku piederības sajūtu baznīcai, jo radītu dalības pamatojumu – no vērotāja kļūt par dalībnieku un kā noskaidroju iepriekšējās nodaļās, tas radītu ticamu motivāciju gan vecākiem, gan arī bērniem. Kā minēts iepriekš, ASV jau statistiski pierādīts, ka šis arguments ir spēcīgs. Iepazīstot profesores K. Vesterlundas pētījumu²⁷ par jauniešu garīgumu noskaidroju, ka tieši Baznīca (vairāk kā cita vide) var nodrošināt bērnam un jauniešiem iespēju būt atvērtam par savu ticību neskatoties uz to, ka viņš vai viņa atrodas sekulārā pasaulē, tādā veidā stiprinot ticīgā pašapziņu un rosinot iespēju praktizēt reliģiju. Professore norāda, ka sekulārās un garīgās jomas 21. gadsimtā nodalīt praktiski nav iespējams, tomēr tieši garīga vide ticīgam jauniešiem ir vieta, kur justies cienītam, saprastam un pieņemtam, turklāt dod iespēju izpaust un apspriest ticības jautājumus kā arī brīvi izrādīt reliģiozitāti. Piekrītu, ka tieši Baznīca ir fenomens, kurā ticīgam jauniešiem rast iespēju augt garīgi un justies piederīgam, papildus iesaiste tādos fundamentālos baznīcas rituālos kā dievkalpojums, iesvētības vai kristības, var pastiprināt nepieciešamo motivāciju uzturēt attiecības ar draudzi un kopienu. To, ka tieši bērnībā veidojas un nostiprinās piederības izjūta sociālām struktūrām (tāpat arī Baznīcai) apliecina arī psihologs Roberts Kegans (Robert Kegan)²⁸. Neieskaitot fenomenoloģiskā pārdzīvojuma iespējamību, bērnu un jauniešu iesaistes baznīcas rituālos un aktivitātēs nozīmīgums balstās faktā, ka ticība un reliģija tiek praktizēta. Svarīga tieši iesaistes praktizēšana, attiecīgi, papildus teorētiskām zināšanām, ir būtiski veidot arī apmeklējuma ieraduma praksi, saskares punktu reliģijas praktizēšanai. Šādu viedokli savā darbā *Kristīgā meditācija bērniem* pauž arī psiholoģe Inga Rubene: “Ja ticības mācība skolās netiek saistīta ar bērnu pieredzi, tā paliek tikai formulējumu un prāta zināšanu līmenī²⁹”. Šādam apgalvojumam piekrīt arī psiholoģe Lisa J. Millere (Lisa J. Miller) grāmatā *The Spiritual Child*, kas pauž, ka “reliģijas prakse veido un veicina attiecības ar Dievu³⁰, vēl vairāk, psiholoģe norāda, ka psiholoģijā atkārtoti zinātniski pierādīts tas, ka empīriskā pieredze, iepretim teorētiskai pieredzei, daudz veiksmīgāk palīdz veidot personiskas attiecības ar transcendentu³¹. Šīs attiecības

²⁷ K. Westerlund *And the Word was made flesh? – Exploring young people’s situated learning in leadership and spirituality in a secular context*, “Journal of Youth and Theology”, 2021. Skatīts 20.04.2022.

²⁸ Robert Kegan *The evolving self (Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press, 1982), 138.*

²⁹ Inga Rubene, *Kristīgā meditācija bērniem* (Rīga: Zvaigzne ABC, 2011), 62.

³⁰ Lisa J. Miller, *The spiritual child* (UK: Bluebird, 2015), 13.

³¹ turpat, 13.

precīzi izskaidrotas izcilā praktiskās teoloģijas pētnieka Dona S. Brauninga (Don S. Browning) teorijā par to, ka šāda prakse, jeb **praktiskā teoloģija nav vis teoloģijas apakšnozare, bet ir teoloģija pati par sevi**, jo “praktiskā rīcība nav darbība, kas seko izpratnei, tā vada interpretācijas procesu jau no paša sākuma”.³² Braunings to sauc par *stratēģisko praktisko teoloģiju*, pateicoties kurai “tiek pārvarēta plaisa starp augsta līmeņa teoloģiskiem tekstiem un kursiem un reliģiskas izglītības, pastorālās aprūpes, sprediķošanas un dievkalpojumu praktiskām aktivitātēm³³. Brauninga apgalvojumu vēlos papildināt ar bērnu iesaistes pamatojumu no Vatikāna puses uzsverot, ka liturģija nav uzskatāma par horeogrāfisku darbību, bet gan par auglīgu līdzdalību teoloģiskā procesā, kas balstīts ticībā, cerībā un mīlestībā,³⁴ kā arī ar praksi pareizticīgajās baznīcās, kurās bērni no 7 gadu vecuma liturģijā piedalās gluži tāpat kā pieaugušie, tajā skaitā saņemot Svēto Vakarēdienu. Arī Ņemot vērā iepriekš minēto un K. Vesterlundas pētījumu par sekularizācijas ietekmi arī uz ticīgu jauniešu iespējām izpaust savu reliģiozitāti uzskatu, ka bērniem un jauniešiem ir nepieciešama iespēja būt daļai no liturģijas vai daļai no norisēm draudžu aktivitātēs, turklāt ne tikai bērniem un jauniešiem īpaši paredzētās aktivitātēs (kā svētdienas skolas, nometnes, koncerti u.c.), bet tieši tādās norisēs, kas ietver attiecīgo draudzi pilnībā, piemēram, kopīgos iknedēļas dievkalpojumos un baznīcas svētku norisēs.

1.4. Bērnu iesaistes pakāpenība saskaņā ar vecumposmu īpatnībām

Bērnu un jauniešu vecumposmu īpatnības, saskaņā ar kurām katrā no šiem vecumposmiem bērni un jaunieši spēj uztvert informāciju, nosaka piemērotāko iesaistes veidu katrā no tiem. Ir iesaistes veidi, kas piemēroti tikai vienai no grupām, bet ir tādi, kas piemēroti visām grupām. Izmantošu Valsts izglītības satura centra apkopotās un definētās norādes³⁵, kāda ir katrai vecumgrupai atbilstošākā iesaiste un kādā veidā bērni un jaunieši vislabāk iesaistāmi evaņģēliski luteriskas baznīcas norisēs un liturģijā, to papildinot ar ieteikumiem par to, kādā veidā bērnu iesaiste praktizējama atbilstoši vecumposmam tieši baznīcas vidē.

- **0 - 1,5 gadu vecums.** Šajā vecumposmā bērna iesaiste ir iespējama tikai netieši, caur vecākiem vai pavadošajām personām. Lai būtu iespējams iesaistīt bērnu jārada priekšnosacījumi, kas ļauj vecākiem vai bērnu pavadošajām personām justies gaidītiem un vajadzīgiem baznīcā. Praktiskas iesaistes piemērs: bērni piedalās kopā ar vecākiem, nesaņemot aizrādījumus par to, ja bērns ir dzirdams citiem draudzes locekļiem; Zīdaiņa

³² Laima Geikina, *Lūk, cilvēks! Ecce Homo*, (Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021), 38.

³³ turpat, 39.

³⁴ Peter Carl Sheehan, *An Assessment of and a Reflection upon the theological, liturgical and pastoral elements of Leading a Liturgy of the Word with Children in a Parish Sunday Liturgy*, (Australia, Catholic Theological College Mod University Of Divinity, 2014) 5.

³⁵ Valsts izglītības satura centra informatīvs materiāls par bērnu attīstību vecākiem https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/inf_mat_vecakiem.pdf Skatīts 8.05.2022.

vecums – pēc Erika Eriksona (1902-1994) (1.dzīves gads). Iekļaušanās stadija. Jaunveidojumi: pozitīvais – pamatuzticēšanās, negatīvais – pamatneuzticēšanās. Ja tiek apmierinātas bērna fizioloģiskās un psiholoģiskās vajadzības (ēdiens, komforts, uzmanība, mīlestība), tad viņā veidojas pamatuzticēšanās (iekšēja drošības izjūta, pašāvēība). Ja vajadzības netiek apmierinātas, veidojas pamatneuzticēšanās (iekšēja baiļu un nedrošības izjūta). Pamatuzticēšanos Eriksons uzskata par veselīgas personības attīstības pamatu. Ja tā nav izveidojusies pirmajā dzīves gadā, tad vienmēr radīsies kādas psiholoģiskas dabas problēmas.³⁶

- **1,5 - 3 gadu vecums.** 1,5 - 3 gadu vecumā bērns spēj atpazīt krāsas un ģeometriskas formas, spēj atpazīt attēlam atbilstošus priekšmetus telpā un izrādīt simpātijas, dziedāt, dejojot un sarunāties. Ja domājam par iesaisti dievkalpojumā vai citās norisēs baznīcā, arī šajā vecumposmā tā var notikt tikai vecāku vai pavadošo personu starpniecību. Tomēr šajā vecumposmā jau ir iespējama un vēlama iesaiste sagatavojot vecumposmam atbilstošus un baznīcā saņemamus izdales materiālus vai priekšmetus bērna nodarbināšanai liturģijas laikā. Iesaistes piemērs: attēli, grāmatas bērniem, rotaļlietas, kas nerada troksni un ir atbilstošas baznīcas tēmai (piemēram, jēriņa rotaļlieta); Pēc Erika Eriksona Agrās bērnības stadija (2.-3.dzīves gads). Jaunveidojumi: pozitīvais – autonomija jeb patstāvība, negatīvais – pastāvīga kauna un šaubu izjūta. Šajā vecumā ir svarīgi, lai pieaugušie atbalstītu, veicinātu bērna patstāvību. Ja vecāki bērnu nepārtraukti kritizē, izvirza viņam pārāk augstas prasības, tas var izraisīt arī agresivitāti.³⁷
- **3 - 5 gadu vecums.** Šajā vecumā bērns spēj atstāstīt daļu no stāsta, var pastāstīt stāstu. Bērns izprot jēdzienus: lielāks, mazāks vairāk, mazāk; ir izpratne par ikdienišķām lietām un vēlme līdzināties, kas liecina, ka bērns var piedalīties liturģijā un atbildēt uz uzdotiem jautājumiem vai veikt vienkāršu uzdevumu. Šajā vecumā bērnam var uzticēt arī uzstāšanos priekšnesumā, motivējoša būs uzticēta atbildība. Saskaņā ar Erika Eriksona teoriju – rotaļu vecums (4.-5.dzīves gads). Lokomotorā stadija (locus – telpa, motor – fiziska kustība). Uzsvārs uz fiziskajām kustībām. Eriksons saista šīs kustības ar agresivitāti. Bērns var apkārtējiem uzbrukt fiziski, kā arī ar uzmācīgu runāšanu, viņš it kā ieņem telpu. Jaunveidojumi: pozitīvais – iniciatīva, negatīvais – pastāvīga vainas sajūta. Ja bērns saņem atbalstu, pieaugušie atbild uz viņa jautājumiem un saprotoši izturas pret viņa aktivitātēm, tad bērnam nostiprinās iniciatīva, bet, ja bērns izjūt, ka viņš

---

³⁶ Viesturs Reņģe, *Personības psiholoģija* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2000), 12 - 30.

³⁷ turpat 31 - 32.

vienkārši maisās pa kājām, viņš nevienam nav vajadzīgs, viņa jautājumi ir uzmacīgi un stulbi, viņu pārņem pastāvīga vainas izjūta.³⁸ Domājot par baznīcas norisēm, piemērota būtu šīs vecumgrupas bērna iesaistīšana muzikālā vai deklamēšanas priekšnesumā, jautājumu – atbilžu uzdevumu pildīšanā, tematisku attēlu krāsošanā. Ņemot vērā bērna individuālās īpatnības, var būt vēlama īsa saruna pēc dievkalpojuma ar mācītāju vai draudzes pārstāvi par dievkalpojumā pieredzēto.

- **5 - 7 gadu vecums.** Šajā vecumā bērns spēj koncentrēt uzmanību viena uzdevuma veikšanai vismaz 10 - 20 minūtes; pietiekami patstāvīgs, lai spētu sekot pieaugušā (skolotāja) norādījumiem un kontrolētu savu uzvedību, sagaidot savu kārtu uzdevuma veikšanai; Bērns ir pietiekami patstāvīgs, spēj lasīt, saprast, izpildīt uzdevumu, kas uzrakstīts priekšā; Šajā vecumposmā baznīcā piemērota būtu ar lasīšanu, krāsošanu, aritmētiku un citu tematiku saistītu uzdevumu pildīšana. Iespējama sarežģītāka uzdevuma izpilde – piemēram, novērot dievkalpojumu, atstāstīt spilgtāko, kas palicis atmiņā. Ņemot vērā bērna individuālās īpatnības, var būt vēlama īsa saruna pēc dievkalpojuma ar mācītāju vai draudzes pārstāvi par dievkalpojumā pieredzēto. Šādai sarunai vēlams apmācīt un deleģēt draudzes jauniešus.
- **7 - 13 gadi vecums.** Papildu lasīšanas un citām prasmēm bērns spēj fiksēt loģiskas sakarības, apzināties sevi un savas spējas. Rodas vēlme piedalīties komandu spēlēs un spēj piedalīties plānošanā, vecākus, skolotājus un vienaudžus uzskata par autoritātēm, kas ir īpaši nozīmīgs faktors bērnu iesaistes izstrādē; Pēc Erika Eriksona - skolas vecuma stadija (6.-11.dzīves gads). Jaunveidojumi: pozitīvais – spēja radīt ko noderīgu, negatīvais – mazvērtības sajūta. Šajā laikā bērnam ir plašs interešu loks, viņš meklē to sfēru, kas atbilst viņa dotumiem, uz kuru pamata viņš var veidot savas spējas. Šajā vecumā veidojas noturīgās intereses. Ja bērnam tiek liegta aktīva darbošanās, viņam var veidoties mazvērtības komplekss.³⁹ Šajā vecumposmā piemērota iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā būtu asistēšana baznīcas norišu sagatavošanā, līdzdalība lasot, deklamējot, uzstājoties, piedaloties priekšnesumos.

13 - 18 gadu vecums. Šajā vecumā bērnu un jauniešu domāšana sasniedz punktu, kurā viņi spēj ne tikai uztvert informāciju un izpildīt uzdevumu, bet arī spēj analizēt rīcību un tās sekas, attīstīt kritisku domāšanu, izdarīt secinājumus. Ļoti svarīgas kļūst attiecības ar vienaudžiem un emocionāli tuvas attiecības ar vecākiem. Interesē domubiedri, spēja ievērot grupas noteikumus un vērtības, tiecas pēc neatkarības. Viens no būtiskiem faktoriem, kas jāņem vērā iesaistes plānošanā un realizācijā ir atbildības ietveršana. Šiem jauniešiem nepieciešams uzticēt atbildību

---

³⁸Viesturs Reņģe *Personības psiholoģija* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2000), 40.

³⁹ turpat

un veicināt saskari ar citiem draudzes locekļiem⁴⁰, uzsvaru liekot uz saskari ar vienaudžiem un jaunākiem bērniem; Pēc Erika Eriksona - agrās jaunības stadija (12.-18.dzīves gads). Identitātes krīzes laiks. Pusaudzis meklē atbildes uz jautājumiem: “Kas es gribu būt?” (profesionālā pašnoteikšanās) un “Kāds es gribu būt?” (morālā pašnoteikšanās). Jaunveidojumi: pozitīvais – stabila identitātes izjūta, skaidra apziņa, kas es esmu, kāds es gribu būt un kas es gribu būt. Negatīvais jaunveidojums – identitātes difūzija – izkliedēta sevis apzināšanās.⁴¹ Atbilstoša iesaiste šajā vecumgrupā būtu – palīdzība draudzes darbā, izdales materiālu nodošana baznīcēniem, palīdzība svētdienas skolas darbiniekiem. Izvērtējot konkrēto jauniešu iespējams un vēlams uzticēt arī sarežģītākus uzdevumus – novērtēt, vai apkārtnē ir seniors, kuram nepieciešama palīdzība nokļūt uz dievkalpojumu un mājās, cita palīdzība senioriem draudzes vai kopienas ietvaros (ko nepieciešams fiksēt, izdomāt risinājumu, apspriežoties ar draudzi realizēt vienam vai kopā ar citiem draudzes locekļiem), iesaistīties satura veidošanā bērniem un jauniešiem draudzes mājaslapai u.c. Šādu uzdevumu fiksēšana un veikšana būtu vērtīga palīdzība draudzes un kopienas locekļiem un sniegtu gandarījumu iesaistītajam jauniešim. Šajā vecumposmā būtiski ir jauniešiem dot uzdevumu –fiksēt dievkalpojumā vai citā norisē radušos jautājumus vai neskaidrību un pārrunāt to ar mācītāju, svētdienas skolas darbinieku vai citu draudzes locekli tam īpaši paredzētā laikā klātienē vai attālināti, vai arī darot to ar īpašas sadaļas starpniecību draudzes mājaslapā.

Vecumposmam atbilstoša iesaiste ir svarīga tāpēc, ka iesaistot bērnu vai jauniešu neatbilstošā veidā iesaiste var neuzrunāt bērnu vai jauniešu. Iemesli var būt dažādi: uzdevums vai informācija ir pārāk sarežģīta, pārāk vienkārša, pārāk neaktuāla vai citā veidā neatbilstoša⁴². Neuzskatu un neierosinu, ka pilnīgi visa baznīcas liturģija vai baznīcas draudžu norises ir jāpieskaņo katra bērnu un jauniešu vecumposma attīstības posma vajadzībām katrā dievkalpojumā vai citā norisē, taču ir svarīgi apzināties kādā veidā to ir iespējams darīt jēgpilni un ņemt vērā situācijās, kad iesaiste tiek plānota, piemēram, ģimeņu dievkalpojumos. Turklāt, kā aprakstīts turpmākajās nodaļās, pasaules un Latvijas pieredze pierāda, ka šāda pieeja ir iespējama, laicīgi plānojot tā ir iespējama bez papildu investīcijām un nav sarežģīta realizēšanā, bet var sniegt neatsveramu devumu ne tikai bērnu ieinteresētības radīšanā, bet arī atvieglot draudzes dzīvi ļaujot bērniem un jauniešiem veikt vecumposmam atbilstošus draudzē vērtīgus un noderīgus pienākumus.

---

⁴⁰ Roberts Vinstons, *Palīdz savam bērnam pieaugt* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2020), 86.

⁴¹ Viesturs Reņģe, *Personības psiholoģija* (Rīga, Zvaigzne ABC, 2000), 47

⁴² Адель Фабер, Элейн Мазлиш, *Как говорить, чтобы дети слушали, и как слушать, чтобы дети говорили* (Москва: Эксмо Ульяновский Дом печати, 2010), 67.

1.5. Bērnu iesaistes prakse baznīcas norisēs un liturģijā ārpus Latvijas.

Lai arī bērnu iesaiste baznīcas rituālos un liturģijā nav nekas jauns, 21. gadsimtā šī iesaiste attīstās jaunā mērogā un kvalitātē. Katoļu baznīcas dievkalpojumu un citas liturģijas sastāvā bērnu iekļaušana ir izplatīta prakse, tā ir nepieciešama gan teoloģiski, gan praktiski. Lai uzzinātu, kādā veidā pasaules evaņģēliski luteriskās baznīcās notiek bērnu un jauniešu iesaiste, izvēlos iepazīties ar divu ārpus Latvijas atrodošos evaņģēliski luterisku draudžu pieredzi šajā jomā.

Zviedrijas prakse. Kā noskaidroju telefonsarunā no Latvijas Evaņģēliski luteriskās Baznīcas pasaulē prāvestes emeritas Ievas Graufeldes⁴³, kas kalpo Zviedrijas apgabala draudzē, bērnu iesaiste tiek uzskatīta par nozīmīgu un svarīgu jautājumu Baznīcas dienas kārtībā. Zviedrijas Baznīcas institūcija 2016. gadā rosinājusi visas Zviedrijas Baznīcas draudzes ievērot bērnu iesaistes perspektīvu visos draudzes lēmumos, balstot to Apvienoto Nāciju Konvencijas 13., 14. un 15. pantos.⁴⁴ 2016. gadā. Balstoties šajā ieteikumā Zviedrijas Baznīcas draudzes, tajā skaitā Zviedrijas apgabala draudze, izstrādājusi kārtību, kādā bērni tiek iekļauti dievkalpojuma liturģijā; Zviedrijas praksi novēroju 2021. gada augustā *Svenska kyrkan SÖDRA ÖLAND*⁴⁵ baznīcā, kristību rituālā tiek praktizēta aktīva bērnu un jauniešu iesaiste: ne tikai kristāmajiem, bet visiem bērniem, kas ir klātesoši, turklāt, šie bērni izpilda gan praktiskas funkcijas rituālā (piepilda kristību ūdens trauku un ir klātesoši visu kristību laiku), gan arī veic garīgu uzdevumu (ieaicina jaunpienācēju savā pulkā sveicot to ar muzikālu priekšnesumu baznīcā).

ASV St. John evangelical lutheran church prakse. Šī evaņģēliski luteriskā draudze praktizē draudzīgu attieksmi pret bērnu klātbūtni liturģijā un baznīcas norisēs⁴⁶, vēl vairāk, vecākiem tiek rekomendēts izbaudīt liturģiju tieši kopā ar bērniem, tāpēc, piemēram, dievkalpojumu laikā baznīcas bērnu pieskatīšanas punkts un svētdienas skola ir slēgta. Draudzes dalībniekiem pieejama informācija par to, ka:

- Ģimenēm ar bērniem rekomendēts dievkalpojumus un citas norises baznīcā apmeklēt kopā, ir izstrādāti ieteikumi vecākiem, kā veicināt bērnu izpratni un iesaisti dievkalpojumos un citās norisēs baznīcā.
- Sniegta informācija par to, kā pavadīt laiku baznīcā pirms liturģijas: apsēties vietā, kur bērns vai vizuāli sekot līdz norisēm (atbilstoši vecumposmam aicināti izmantot

⁴³ Sindijas Bergmanes telefonsaruna ar Ievu Graufeldi. 15. februāris 2022. gads.

⁴⁴ Bērnu Tiesību Konvencija, stājusies spēkā 1990. gada 2. septembrī.

⁴⁵ Svenskakyrkan Sodraoland draudzes sociālā portāla Facebook profils <https://www.facebook.com/SvenskakyrkanSODRAOLAND/>, skatīts 14.05.2022.

⁴⁶ St. John Evangelical Lutheran church and school interneta vietne. <https://stjohnrandomlake.org/church/children-liturgy/>, skatīts 14.05.2022.

aktivitāšu somu); Skaidrot baznīcas interjerā redzamos priekšmetus, skaidrot gan gaidāmo norišu izpausmes, gan to jēgu; Raksturot draudzes locekļus, kas nodrošina liturģijas un norišu realizēšanu.

- Sniegta informācija, ko darīt liturģijas laikā: ļaut bērnam sēdēt un justies brīvi, vecāki iedrošināti neuztraukties, ja bērns kustas vai uzdod jautājumus par notiekošo; Ar savu piemēru rādīt, ka dalība liturģijā ir nozīmīga, skaidrot, kāpēc tā ir nozīmīga.
- Sniegta informācija par to, ko darīt pēc liturģijas: pie durvīm noteikti sarokoties ar mācītāju un aicināt arī bērnu sarokoties ar mācītāju. Pārrunāt liturģijas daļas, kas bijušas īpaši nozīmīgas un aicināt bērnu dalīties pieredzē par savām sajūtām attiecībā uz rituālu vai domām – zīmējot, rakstot vai citādi izpaužot savas domas.
- Draudze nodrošina arī svētdienas skolu un pieskatīšanas centru, taču tie nav pieejami dievkalpojumu laikā, lai veicinātu bērnu dalību tajā.

Somijas prakse. Ņemot vērā ievērojamo dzimstības samazināšanos⁴⁷, būtisko laulību un kristību skaita samazināšanos⁴⁸ un vecāku vēlmi nekristīt bērnus, ļaujot šo lēmumu pieņemt viņiem pašiem pieaugušā vecumā, kopš 2000. gada, kad 9 no 10 bērniem Somijā tikuši kristīti, 2019. gadā 62% no bērniem tikuši kristīti. Somijas Evaņģēliski luteriskā baznīca izstrādājusi stratēģiju, kas baznīcas fokusu no administrēšanas pārvirza uz iesaisti⁴⁹, kā vienu no galvenajiem mērķiem izceļot bērnu iesaisti. Kā uzskata Somijas evaņģēliski luteriskā baznīca – tieši bērnu iesaistei ir svarīga loma, ja domājam par reliģiozitātes tradīciju nodošanu no paaudzes paaudzē, kas veidotas jēgpilni, nevis formāli. Šo nostāju pauž arī *The Evangelical Lutheran Youth Centre in Finland* par savu mērķi izvēloties: likt bērnam saprast, ka ir Dieva un cilvēku mīlēts, piedāvāt atrasties vidē, kas ļauj brīvi paust reliģiozitāti, ļaut saprast, ka dzīve nesākas pieaugušā vecumā, bet bērnībā, ka Dievu vajag sastapt bērnībā.⁵⁰

---

⁴⁷ Tahira Sequeira, *Report: Finland's population will begin declining from 2034*, Helsinki times, 30 Sept, 2021 <https://www.helsinkitimes.fi/finland/news-in-brief/20075-report-finland-s-population-will-begin-declining-from-2034.html>

⁴⁸ Evangelical Lutheran Church of Finland, <https://evl.fi/the-church/strategy>, skatīts 14.05.2022.

⁴⁹ turpat.

⁵⁰ turpat.

2. KVANTITATĪVA APTAUJA PAR BĒRNU UN JAUNIEŠU IESAISTES PIEREDZI BAZNĪCAS LITURĢIJĀ UN NORISĒS

Lai gūtu priekšstatu par to, vai bērni un jaunieši līdz 18 gadu vecumam Latvijā jūtas iesaistīti baznīcas liturģijā un citās baznīcas norisēs un to, vai Latvijas statistikā, līdzīgi kā pasaules statistikā, ir tendence cilvēkam, kas sevi uzskata par kristieti, neapmeklēt baznīcu un nepraktizēt reliģiju, veicu kvantitatīvu datu aptauju latviešu valodā runājošu respondentu grupā, kas vecāki par 18 gadiem. Aptaujas mērķis bija noskaidrot vai respondenti apmeklēja baznīcu līdz 18 gadu vecumam biežāk kā divas reizes gadā, vai saprata baznīcā notiekošo, vai aptaujas veikšanas laikā uzskata sevi par kristieti un joprojām apmeklē baznīcu.

Aptaujas par iesaistes pieredzi kritēriji

Aptaujas tika veidota atbilstoši šādiem kritērijiem:

- Aptaujas metode: anketēšana;
- Populācija: respondenti vecāki par 18 gadiem;
- Aptaujas jautājumu veids: tā kā šajā gadījumā mani interesē skaitliski dati, anketā tiek izmantoti slēgti jautājumi;
- Aptaujas vide: internets;
- Aptaujas dati: kvantitatīvi;
- Aptaujas dalībnieku skaits: 263 respondenti;
- Anketas aptaujas norises laiks: 2021. gada 28. decembris - 2022. gada 3. janvāris;
- Lai rūpētos par aptaujas dalībnieku datu drošību aptauja tika veikta anonīmi, vienīgais anketas dalībnieku identificējošais lielums anketā ir aptaujas dalībnieka vecuma norādīšana, kas atbilst grupai virs 18 gadu vecumam.

Aptaujas rezultāti. Aptaujas atbildēs secināju, ka no 263 respondentiem 63 respondenti bijuši tādi, kas līdz 18 gadu vecumam baznīcu apmeklējuši regulāri, attiecīgi – biežāk kā divas reizes gadā. Tā kā šī pētījuma fokuss vērsts tieši uz tādiem cilvēkiem baznīcu līdz 18 gadu vecumam ir

apmeklējuši regulāri, tālākie aptaujas datus veiktie aprēķini balstīti tieši šo 63 respondentu atbildēs⁵¹:

- 44% no aptaujātajiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam ir apmeklējuši, pieaugušā vecumā vairs to nedara;
- 34,9% no tiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklēja regulāri – nejutās iesaistīti baznīcā notiekošajā;
- 39,7% no tiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklēja regulāri atzina, ka viņiem nebija iespējas piedzīvoto pārrunāt vai paust viedokli par notiekošo;
- 20,6% no tiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklēja regulāri atzina, ka notiekošais baznīcā nebija saprotams;
- 23,8% no tiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklēja regulāri atzina, ka nejutās piederīgi baznīcai;
- 100% no tiem, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklēja regulāri atzina, ka uzskata sevi par kristiešiem.

Secinājumi par aptauju. No 263 respondentiem noskaidroju, ka 44% no respondentiem, kuri līdz 18 gadu vecumam baznīcu ir apmeklējuši regulāri joprojām uzskata sevi par kristiešiem, tomēr izvēlas baznīcu neapmeklēt. Aktuāls ir jautājums – kādā veidā saglabāt un vairot ticību to cilvēku starpā, kas ir piederīgi kristietībai, bet izvēlas neveidot attiecības ar Baznīcu? Šajā darbā pievērsos jautājumam, kuru rosina to 34,9% respondentu atbildes, kas baznīcu līdz 18 gadu vecumam apmeklējuši regulāri, bet nav jutušies piederīgi baznīcai un iesaistīti baznīcas norisēs, tomēr joprojām uzskata sevi par kristiešiem. Lai šādu piederības sajūtu veicinātu, saskaņā ar 21. gadsimta pedagoģijas un psiholoģijas pierādījumiem iesaistei baznīcas liturģijā un norisēs būtu jābūt vienai no būtiskākajiem jautājumiem jebkuras, arī evaņģēliski luteriskas baznīcas dienaskārtībā. Kāpēc tik liels cilvēku skaits nejutās iesaistīts baznīcas norisēs un nejutās piederīgi? Vai evaņģēliski luteriska baznīca iesaista bērnus un jauniešus līdz 18 gadu vecumam liturģijā, kādā veidā un kāpēc, to noskaidrošu turpmākajās nodaļās. Faktors, kas nav ticis apskatīts šī pētījuma ietvaros veiktajā aptaujā ir respondentu reliģiskā piederība, taču šajā gadījumā uzskatu, ka aptaujas rezultāti sniedz ieskatu globālā situācijā un ņemu vērā to, ka saskaņā ar aktuālākajiem Latvijas Centrālās Statistikas pārvaldes datiem Latvijā draudžu skaita ziņā visplašāk pārstāvētā ir tieši evaņģēliski luteriskā Baznīca⁵².

---

⁵¹ Kvantitatīvās aptaujas dati darba pielikumā nr. 7

⁵² Latvijas Centrālās Statistikas Pārvalde, *Valstī reģistrēto reliģisko draudžu skaits sadalījumā pa konfesijām gada beigās 1990 - 2020*. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_IZG_KU_KUR/KUR010/ Skatīts 8.05.2022.

3. LATVIJAS EVANĢĒLISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS REDZĒJUMS PAR BĒRNU UN JAUNIEŠU LĪDZ 18 GADU VECUMAM IESAISTI BAZNĪCAS NORISĒS UN LITURĢIJĀ

Virspusēji raugoties uz Latvijā izplatītākajām kristīgajām konfesijām rodas priekšstats, ka bērnu iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā un viegli pamatojama. Piemēram, katoļticībā liturģija bez bērnu iesaistes pat nav iedomājama, jo tas nepieciešams gan no teoloģiskā, gan praktiskā viedokļa. Ja pievēršamies Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas tradīcijām, tad situācija ir ļoti dažāda. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas likuma 14. pantā⁵³(2008) “Baznīca un izglītība” norādīts, ka Baznīcai ir tiesības pasniegt valsts un pašvaldības izglītības iestādēs kristīgās ticības mācību normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā⁵⁴. Baznīcas likums nosaka dažādas līdzekļu iegūšanas un pārvaldīšanas tiesības, kā arī izglītības satura noteikšanas tiesības, taču tas nenosaka pienākumu, veidu vai vadlīnijas, kādā veidā, kādā apjomā un ar kādu mērķi šim izglītības saturam jānonāk pie izglītojamajiem. Baznīcu likums ir lakonisks, tajā nav atrodams vārds “bērns” vai “pusaudzis” vai “jaunietis”. Līdzīga situācija ir arī *Reliģisko organizāciju likumā*, kas ietver informāciju par indivīda tiesībām, bet nerunā par bērnu un jauniešu kā par reliģiskas kopienas sastāvdaļu. Ņemot vērā, ka mans pētījums vērsts uz bērna iesaistes praksi evaņģēliski luteriskas baznīcas draudzes liturģijā un norisēs, tajā skaitā dievkalpojumos un kristībās, pievēršu uzmanību arī LELB satversmei. Šis dokuments nosaka, ka “Mācītāja uzdevums ir Dieva Vārda sludināšana, Sakramentu pārvaldīšana saskaņā ar Svētajiem Rakstiem, Kristus iestādījumu un LELB mācību, kā arī draudzes garīga vadīšana un visas draudzes darbības pārraudzīšana. Viņš vada, organizē, koordinē, plāno un motivē draudzes garīgo dzīvi,”⁵⁵ savukārt LELB Satversmes 4. nodaļas 53. pantā minēts, ka sniegt garīgo stiprinājumu, lai veicinātu pieaugšanu ticībā un svētdzīvē, sniegt iepriecinājumu un kristīgās izglītības iespējas ir draudzes pienākums. Ir ierasta bērnu iesaiste svētdienas skolās, kultūras pasākumos vai reliģiskos svētkos, kas tiek atzīmēti baznīcās, taču, kā secināju šī darba pirmajā daļā, ja mērķis ir veicināt baznīcas kā ticībai drošas vides izpratni bērnos un attīstīt ieradumu un nepieciešamību apmeklēt baznīcu, iesaiste nepieciešama tieši reliģiskā praksē baznīcā, liturģijā, tajā skaitā dievkalpojumos un kristībās. Kā secinu LELB interneta vietnē, dievkalpojuma norise iedalāma vairākās daļās – ievadā, grēksūdzes daļā, vārda daļā, Svētā Vakarēdiena svinēšanā un dievkalpojuma noslēgumā, nevienā no tām nav norādes par bērnu

⁵³ Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas likums: *Latvijas Vēstnesis*, 3. martā 2008, 14. pants

⁵⁴ Reliģisko oranizāciju likums, Latvijas Republikas likums, *Latvijas vēstnesis* 26.sept. 1995, 6. pants 3. punkts

⁵⁵ LELB Satversme, apstiprināta LELB 23. Sinodē 2007. gada 5. jūn., ar grozījumiem, kas pieņemti LELB 27. Sinodē, 2016. gada 3. jūn. un LELB 28. Sinodē, 2021. gada 6. aug. <http://m.lclb.lv/lv/?ct=satversme>

iesaisti⁵⁶. Tāpat arī kristību rituāla aprakstā nav informācijas par to, kāda ir bērna loma vai iesaiste šajā norisē⁵⁷. Uzrunājot LELB administrāciju⁵⁸, Rīgas Lutera draudzes mācītāju Linardu Rozentālu, Evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas mācītāju Ivaru Jēkabsonu, Evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas mācītāju Jāni Kopštālu, Evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas draudzes padomes locekli Inesi Laubenbahu secinu, ka bērnu iesaistei baznīcas liturģijā Latvijā noteiktu vadlīniju nav, iesaistes izstrāde ir katras draudzes individuāla iniciatīva, attiecīgi, tā tiek vai netiek realizēta saskaņā ar katras draudzes priekšstatiem par iesaistes vajadzību un veidu, kas var būt un var nebūt pedagogijas vai psiholoģijas zinātnē balstītos pamatojumos. Kā novēroju pētījuma laikā, bērnu iesaistes liturģijā redzējums variē no viedokļa, ka bērnam jābūt pasīvam vērotājam, līdz pat viedoklim, ka bērna iesaistei jānotiek katrā, ne tikai ģimenes dievkalpojumā. Piemēram, Rīgas Lutera draudzes mācītājs Linards Rozentāls pauž, ka bērnu iesaisti liturģijā par prioritāti uzskatījis jau kopš deviņdesmitajiem gadiem un tā praktizēšana notikusi pastāvīgi, turklāt, lai ģimenes dievkalpojumus varētu apmeklēt kopā, Rīgas Lutera draudzē svētdienas skolas nodarbības bērniem nav notikušas dievkalpojuma laikā. Tas liecina, ka ir domāts par bērnu iesaisti liturģijā, jo, ja bērniem svētdienas skola notiek Dievkalpojuma laikā, tad bērnam nav iespējams piedalīties liturģijā un svētdienas skola arī nodrošina vecākiem bērnu pieskatīšanas procesu.

---

⁵⁶ LELB - Dievkalpojuma kārtība, http://www.lelb.lv/lv/?ct=mes_kalpojam Skatīts 8.05.2022.

⁵⁷ LELB - Kristību kārtība, <http://www.lelb.lv/lv/?ct=kristibas> Skatīts 8.05.2022.

⁵⁸ Sindijas Bergmanes telefonintervija ar LELB virsvaldes sekretāri Māru Jensoni 2022. gada martā.

4. PĒTĪJUMS PAR BĒRNU UN JAUNIEŠU LĪDZ 18 GADU VECUMAM IESAISTI EVAŅĢĒLISKI LUTERISKĀS DRAUDZES NORISĒS UN DIEVKALPOJUMA LITURĢIJĀ

Ņemot vērā 3. nodaļā iekļautajā aptaujā secināto un 2. nodaļas atziņas par baznīcas pienākumiem un iespējām bērnu iekļaušanā liturģijā un baznīcas norisēs, veicu novērošanu kopā trīs lielās⁵⁹ evaņģēliski luterisku draudžu baznīcās Rīgā un Pierīgā, lai noskaidrotu, vai un kādā veidā notiek bērnu iesaiste liturģijā. Starp šajā darbā apskatītajām baznīcām ir tāda, kam bērnu iesaistes potenciāls vēl attīstāms, gan tāda, kam bērnu iesaiste notiek ļoti aktīvā veidā, gan arī tāda, kas bērnu iesaistes jautājumu cenšas attīstīt jaunā fāzē.

Kā iepriekš secināju sarunājoties ar visu šajā darbā novēroto baznīcu mācītājiem, LELB noteiktā dievkalpojuma kārtība nenosaka, kādā veidā būtu realizējama bērnu iesaistes prakse, taču, kā norāda Rīgas Lutera draudzes mācītājs Linards Rozentāls, šī kārtība bērnu iesaistes praksi arī neaizliedz. Tādā veidā bērnu iesaiste kļūst par katra mācītāja un katras draudzes atbildību un izvēles priekšmetu, ļaujot iespēju katram individuāli pieņemt lēmumu par to, vai un kā bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam praksei būtu jānotiek.

4.1. Pētījuma organizācija un izmantoto metožu apraksts

Lai pētītu bērnu iesaisti dievkalpojuma liturģijā un baznīcas norisēs, laikā no 2022. gada aprīļa līdz 2022. gada maijam veicu dievkalpojumu un kristību novērošanu Rīgas Lutera draudzes baznīcā, evaņģēliski luteriskajā Baltezera baznīcā un Sv. Vecā Ģertrūdes baznīcā. Lai izprastu attiecīgo draudžu motivāciju bērnu iesaistīšanā vai neiesaistīšanā, papildu informācijas gūšanai veicu intervijas ar augstāk minēto baznīcu mācītājiem un ņemot vērā iesaistes specifiku, arī ar evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas draudzes valdes locekli Inesi Laubenbahu.

Katrā no pētītajām baznīcām situācija ir atšķirīga: kā, piemēram, apgalvo Rīgas Lutera draudzes mācītājs Linards Rozentāls, pirmās idejas par bērnu iesaistes praksi radušās jau pirms 1998. gada un līdz šim brīdim ir realizēti neskaitāmi bērnu un jauniešu iesaistes veidi, gan baznīcas liturģijā, gan ārpus baznīcas pasākumos, atkarībā no tā, vai draudzes sastāvā ir simtiem vai desmitiem bērnu. Evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas mācītājs Ivars Jēkabsons atzīst, ka bērnu iesaistes galvenie iniciatori ir svētdienas skolas darbinieki un draudzes locekļi. Vecajā Svētās Ģertrūdes draudzē, kur kā viens no mācītājiem kalpo Oskars Smoļaks noskaidroju, ka bērnu un jauniešu iesaistes jautājumi tiek uzskatīti par nozīmīgiem, tomēr pagaidām tiek realizēti

---

⁵⁹ Sindijas Bergmanes e-pasta sarakste ar LELB virsvalde spārstāvi Dzintaru Laugali. 16.03.2022.

minimālā apjomā - piemēram, īpašos svētku dievkalpojumos vai ģimenes dievkalpojumos. Pilns interviju teksts un novērojumu atšifrējums pieejams darba pielikumos.

Turpmākajās apakšnodaļās tiks izklāstīti pētījuma kritēriji, novēroto kristību apraksts, novēroto dievkalpojumu apraksts, bērnu skaita salīdzinājums novērotajos dievkalpojumos, bērnu iesaistes apraksts novērotajos dievkalpojumos, mācītāju vai draudzes valdes pārstāves komentāri par bērnu iesaisti novērotajos dievkalpojumos un citos dievkalpojumos un draudzes praksē un secinājumi par novēroto.

Pētījuma kritēriji. Pētījums tika veikts atbilstoši šādiem kritērijiem:

- pētījuma metode: lauka pētījums ar tiešo novērošanu, kas papildināta ar intervēšanu;
- pētījuma periods: 2022. gada aprīlis līdz 2022. gada maijs;
- novēroto dievkalpojumu skaits: 3 dievkalpojumi;
- novēroto kristību skaits: 3 kristības;
- novēroto baznīcu skaits: 3 baznīcas;
- veikto mācītāju interviju skaits: 2 intervijas;
- veikto draudzes locekļu interviju skaits: 1 intervija;
- jautājumi pētījuma novērošanas⁶⁰ salīdzināšanai visās trīs baznīcā:
  1. pirmsskolēnu (0 - 7 gadu vecuma bērnu) skaits dievkalpojumā;
  2. pirmsskolēnu (0 - 7 gadu vecuma bērnu) iesaiste dievkalpojuma liturģijā;
  3. sākumskolēnu (7-13 gadu vecuma bērnu) skaits dievkalpojumā;
  4. sākumskolēnu (7-13 gadu vecuma bērnu) iesaiste dievkalpojuma liturģijā;
  5. 13-18 gadnieku skaits dievkalpojumā;
  6. 13-18 gadnieku iesaiste dievkalpojuma liturģijā;
  7. bērnu un jauniešu skaits un iesaiste kristību procesā (izņemot kristāmos).

Kristību apraksts novērotajās baznīcās. Pētījuma norises periodā visās trijās baznīcās tika novērotas kristības, tomēr Covid ierobežojumu dēļ visās trijās baznīcās tika praktizēta tikai vienas mājsaimniecības dalība šajā notikumā, attiecīgi, papildus kristāmajiem bērniem citu draudzes bērnu iesaiste nevienā no gadījumiem netika novērota.

4.2. Dievkalpojumu vērošanas apraksts novērotajās baznīcās.

Visas novērotās evaņģēliski luteriskas draudzes ir uzskatāmas par lielām, balstoties LELB dotajā draudžu izmēra klasifikācijā, kas balstīta draudzes dalībnieku skaitā. Ņemot vērā, ka līdz

---

⁶⁰ Valdis Tēraudkalns, *Reliģijpētniecība: vēsture, metodes, teorijas* (Rīga: Mansards, 2014),

2022. gada 1. aprīlim baznīcas dievkalpojumu apmeklēšana iespējas bija ierobežotas, ir liela iespēja, ka šajā novērojumā neatspoguļojas patiesais draudzes bērnu – baznīcēnu skaits, taču, lai salīdzinātu pēc iespējas līdzīgākus kritērijus, visi novērotie dievkalpojumi notikuši brīvdienas rītā un neviens no tiem nav uzskatāms par ģimenes dievkalpojumu. Visās novērotajās baznīcās dievkalpojuma kārtības pamats sakrīt, kāds tas definēts LELB noteiktā kārtībā, pēc kuras jāvadās evaņģēliski luteriskām draudzēm:

- ievads;
- grēksūdzes daļa;
- vārda daļa;
- Svētā Vakarēdiena svinēšana;
- noslēgums.⁶¹

Dievkalpojums Baltezera evaņģēliski luteriskā baznīcā.

Šis gavēņa laika dievkalpojums noritēja 2022. gada 10. aprīlī plkst. 11:00⁶². Pirms dievkalpojuma pie ieejas ir saņemams buklets⁶³ ar detalizētu dievkalpojuma kārtību. Šajā bukletā ietverta informācija par to, kurā dievkalpojuma brīdī svētdienas skolas bērniem jāiet pie altāra saņemt svētību, pirms došanās uz nodarbībām svētdienas skolā. Kopā dievkalpojumā klātesoši ir 13 bērni dažādās vecuma grupās (sadalījums vecumgrupās norādīts tālāk darbā). Dievkalpojuma norises secība:

- **ievads.** Ievada laikā mācītājs draudzei izskaidro dievkalpojuma kārtību, ietverot, ka pēc grēksūdzes un Svēto Rakstu lasījumu daļas viņš aicina bērnus nākt pie altāra saņemt svētību pirms došanās uz svētdienas skolas nodarbībām; Mācītājs piemin, kāda tēma tiks pārrunāta svētdienas skolā un aicina bērnus atgriezties pirms Svētā Vakarēdiena svinēšanas.
- **grēksūdzes daļa**, kurā draudze izsūdz savus grēkus, šajā daļā bērni ir klātesoši, visi klātesošie bērni seko pieaugušo paraugam un piedalās, zemojoties ceļos;
- **vārda daļa**, kurā tiek lasīti Svētie Raksti (bērni ir klātesoši);
- **bērnu iesaistes daļa.** Bērni dodas pie altāra un saņem svētību. Novēroju, ka pie altāra dodas visi bērni izņemot divus jauniešus, kas pārstāv 13 - 18 gadu vecumgrupu;

⁶¹ LELB - Dievkalpojuma kārtība, http://www.lalb.lv/lv/?ct=mes_kalpojam Skatīts 8.05.2022.

⁶² [Palmarum – Pūpolu svētdiena - dievkalpojums Baltezera baznīcā 10.04.2022](#), skatīts 14.05.2022.

⁶³ Baltezera baznīcas dievkalpojuma kārtības buklets pielikumā nr. 1

- mācītāja sprediķis; (bērni nav klātesoši);
- Svētā Vakarēdiena svinēšana – kurā piedalās arī bērni, kas pirms Svētā Vakarēdiena svinēšanas ir atgriezušies no svētdienas skolas nodarbības.
- noslēgums.
- Dievkalpojuma kopējais garums: apm. 70 minūtes;
- Bērnu iesaistes vērojums norādīts tabulā:

Tabula nr. 1 - novērojums Baltezera Evaņģēliski Luteriskas draudzes dievkalpojumā (Dievkalpojums 10.04.2022.)					
Bērnu iesaiste liturģijā	Ievads (baznīcas iniciētā iesaiste - bērnu un bērnu vecāku uzrunāšana, kārtības skaidrošana)	Grēksūdze	Svētais Vārds (baznīcas iniciētā iesaiste – bērnu aicināšana saņemt svētību pirms došanās uz svētdienas skolas nodarbību, tēmas došana sv. skolas nodarbībai)	Sprediķis	Svētais Vakarēdiens (baznīcas iniciētā iesaiste – bērnu un bērnu vecāku uzrunāšana ar aicinājumu nākt piedalīties Svētā Vakarēdiena svinēšanā vai svētības saņemšanā)
1. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
2. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Sēž taisni, māj līdzi ar galvu, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
3. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Sēž taisni, māj līdzi ar galvu, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
4. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	nevēro notiekošo, aizņemts ar rotaļlietu	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
5. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo, aizdomājas	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
6. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	nevēro notiekošo, aizņemts ar rotaļlietu	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
7. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo, aizdomājas	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
1. bērns sākumskolas vecumgrupā	Sēž taisni, māj līdzi ar galvu, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību

2. bērns sākumskolas vecumgrupā	Sēž taisni, māj līdzī ar galvu, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
3. bērns sākumskolas vecumgrupā	Māj līdzī ar galvu, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
4. bērns sākumskolas vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	piedalās dziedājumos, zemojas ceļos	dodas pie altāra saņemt svētību, ieinteresēts mācītāja teiktajā	Nav klātesošs	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
1. jaunieši 13-18 gadnieku vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, māj līdzī ar galvu	Ieinteresēti vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās	Ieinteresēti klausās	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā
2. jaunieši 13-18 gadnieku vecumgrupā	Ieinteresēti klausās	Ieinteresēti vēro notiekošo	Lūkojas viedierīcē	Lūkojas viedierīcē	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā

Tabulas nr. 1 turpinājums

Kā skaidro evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas draudzes valdes locekle, diakonijas vadītāja, dievkalpojumu nozares un mūzikas nozares kalpotāja draudzē Inese Laubenbaha⁶⁴, šāda dievkalpojuma norises kārtība izveidojusies apmēram 8 - 10 gadu laikā. Pirms tam bērni gājuši uz svētdienas skolu dievkalpojuma laikā, taču augot draudzes izpratnei, augusi arī nepieciešamība ļaut bērniem piedzīvot dievkalpojuma liturģiju. Esot izmēģinātas vairākas variācijas, kuru rezultātā sasniegts tagad realizētais bērnu un jauniešu iesaistes plāns, kas ļauj bērniem piedzīvot neizskaidrojamo transcendentā Dieva klātbūtni dievkalpojuma laikā, paralēli dodot iespēju praktizēt reliģiju vadoties pēc pieaugušo draudzes locekļu piemēra. I. Laubenbaha norāda, ka bērnu iesaistīšanas pamatā netiek likta vēlēšanās bērnu un jauniešu izklaidēt, bet mācīt tam vērtības, kas sakrīt ar kristīgajām vērtībām un veicina bērna klātbūtni dievkalpojumā. I. Laubenbaha atzīst, ka bērnu iesaistes realizēšana reizēm rada nepieciešamību pieskaņot dievkalpojuma ritmu faktam, ka bērni ir klātesoši (piemēram, bērnu aktivitāšu laikā ir iespējams pastiprināts troksnis, tāpēc mācītāji neietver ļoti svarīgas dziesmas vai tekstus liturģijā šajā laikā), tomēr ņemot to vērā plānošanas stadijā šādas kļūdas ir vienkārši novēršamas. I. Laubenbaha skaidro, ka informācija par to, kāda ir bērnu iesaistes kārtība baznīcas liturģijā un kāpēc tā tāda ir, jāizpauž draudzes mācītājiem, jo šī ziņa pirmkārt jānogādā līdz vecāku prātiem. Par bērnu iesaistes liturģijā galveno pamatu tiek nosaukta ticības, nevis izklaides iespēja, turklāt baznīca ir vieta, kur mācīties pacietību, ieklausīšanos vārdos, ieklausīšanos citos cilvēkos, draudzīgu līdzpastāvēšanu, neatkarīgi no vecumgrupas. Runājot par vecumgrupām I. Laubenbaha norāda, ka Evaņģēliski luteriskā Baltezera baznīca domā par visu vecumgrupu iesaisti. Zīdaiņu klātbūtne tiek veicināta

⁶⁴ Intervija ar Evaņģēliski luteriskas draudzes valdes locekli un diakonijas vadītāju Inesi Laubenbahu pielikumā nr. 2.

nodrošinot draudzīgu attieksmi, telpu zīdaiņu barošanai un pārsiešanai, kas ir ļoti būtisks kritērijs. Pirmsskolas un sākumskolas bērnu iesaiste notiek atbilstoši vecumposmu īpatnībām, uzticot nest altāra priekšmetus, lielākiem bērniem pieaugušo uzraudzībā ļaujot aizdegt sveces. Skolēni un pusaudži var tikt iesaistīti Svēto Rakstu lasīšanā un baznīcas norišu organizēšanas darbā. Ģimeņu atsaucība Evaņģēliski luteriskās draudzes apmeklējumā ir jūtama, kā norāda I. Laubenbaha – draudzes dalībnieku skaits pēdējo 8 - 10 gadu laikā ir audzis, par ko liecina pastāvīgi pieaugošais iesvētes mācību un Alfa kursa mācību apmeklētāju skaits. Kā norāda Baltezera draudzes pārstāve – viņai ir zināmi divi gadījumi, kad draudzes loceklis pamet draudzi tieši pastiprinātās bērnu klātbūtnes dēļ.

Secinājumi. Kā novēroju šajā dievkalpojumā un sarunā ar Baltezera baznīcas pārstāvi, bērnu iesaiste tiek plānota pirms dievkalpojuma, par ko dievkalpojuma apmeklētājiem ir iespēja uzzināt iepazīstoties ar dievkalpojuma kārtību nodrukātā materiālā. Papildus tam pirms dievkalpojuma mācītājs informē par šo kārtību visus klātesošos. Bērnu iesaistei paredzēta īpaša vieta divās dievkalpojuma daļās un tā no draudzes puses tiek pamatota ne tikai praktiski, bet arī teoloģiski. Sprediķī iztirzātā tēma sakrīt ar tēmu, kas ar bērniem tiek pārrunāta svētdienas skolas nodarbībā, kas veicina iespēju bērniem un vecākiem šo tēmu vēlreiz pārrunāt arī ārpus baznīcas. Nozīmīgi, ka daļu dievkalpojuma bērni pavada kopā ar saviem vecākiem, gūstot iespēju redzēt kā pieaugušie praktizēt reliģiju un darīt to arī pašiem. Būtiski, ka bērni ir klātesoši grēksūdzes, Svēto Rakstu un Svētā Vakarēdiena svinēšanas brīdī, tādā veidā gūstot iespēju gan caur draudzes pieaugušajiem novērot un caur piemēru mācīties dalību dievkalpojumā, gan tiem netiek atņemta iespēja dzirdēt Svēto Rakstu lasījumus un piedalīties Svētā Vakarēdiena svinēšanā. Kā secinu no sarunas ar I. Laubenbahu, bērnu un jauniešu iesaistes liturģijā process ir attīstījies pēdējo 10 gadu garumā, šī attīstība nav apstājusies, jo arī šobrīd tiek domāts par papildu veidiem bērnu iesaistīšanā. Priece, ka bērnu iesaistes pamats ir ticības veicināšana, tādas telpas nodrošināšana, kur bērnam un jauniešiem ir iespēja iepazīt Dievu, kā arī nozīmīgs palīgs vecākiem veicināt cieņas, klausīšanās un draudzīgas attieksmes vērtību izpratni bērnos.

Dievkalpojums Rīgas Lutera draudzes baznīcā.

Novērotais dievkalpojums noris 2022. gada 18. aprīlī plkst. 11:00. Dievkalpojumā klātesoši 10 bērni dažādās vecumgrupās. Dievkalpojuma norises kārtība⁶⁵:

---

⁶⁵ Rīgas Lutera baznīcas dievkalpojuma kārtības buklets pielikumā nr. 3

- ievads;
- grēksūdzes daļa;
- vārda daļa;
- Svētā Vakarēdiena svinēšana;
- noslēgums.
- Dievkalpojuma kopējais garums: apm. 110 minūtes.
- Bērnu iesaistes vērojums norādīts tabulā:

Tabula nr. 2 - Novērojums Rīgas Lutera draudzes dievkalpojumā (Dievkalpojums 18.04.2022.)

Bērnu iesaiste liturģijā	Ievads	Grēksūdze	Svētais Vārds	Spreidīšis	Svētais Vakarēdiens
1. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	aizmidzis ratiņos	aizmidzis ratiņos	aizmidzis ratiņos	kopā ar mammu pamet dievkalpojuma telpu	nav klātesošs
2. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	vēro telpu aiz soliem mammas uzraudzībā	vēro telpu aiz soliem mammas uzraudzībā	zaudē interesi, kļūst skaļāks mammai rokās	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
3. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēts, vēro notiekošo, māj līdzi ar galvu	nevēro notiekošo, aizņemts ar rotaļlietu	zaudē interesi, kļūst skaļāks	rāpo zem soliem, viegli aizkaitināms	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
4. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Ieinteresēts, vēro notiekošo	nevēro notiekošo, aizņemts ar grāmatu	nevēro notiekošo, aizņemts ar grāmatu	nevēro notiekošo, aizņemts ar grāmatu	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
5. bērns pirmsskolēnu vecumgrupā	Sēž taisni, Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēts, vēro notiekošo	zaudē interesi, šļūc pa solu	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
1. bērns sākumskolas vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	zaudē interesi, pārskata kabatu saturu	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
2. bērns sākumskolas vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	zaudē interesi, vēro baznīcas telpu un griestus	zaudē interesi, vēro baznīcas telpu un griestus	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
3. bērns sākumskolas vecumgrupā	Sēž taisni, ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	zaudē interesi, vēro baznīcas telpu un griestus	zaudē interesi	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību
4. bērns sākumskolas vecumgrupā	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo	Ieinteresēti klausās, vēro notiekošo, māj līdzi ar galvu	zaudē interesi, vēro baznīcas telpu un griestus, sit ritmu pa solu	atlaižas uz sola	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā saņemot svētību

1. jaunietis 13-18 gadnieku vecumgrupā	Ieinteresēti klausās	piedalās dziedājumos un grēksūdžē	Ieinteresēti klausās, māj līdzī ar galvu	Ieinteresēti klausās	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā
--	----------------------	-----------------------------------	--	----------------------	--------------------------------------

Tabulas nr. 2 turpinājums

Kā noskaidroju no Rīgas Lutera draudzes mācītāja Linarda Rozentāla, bērnu un jauniešu iesaistes liturģijā norise šobrīd ir transformācijas periodā⁶⁶. Kā raksturo mācītājs, tā sauktajā *Torņakalna* baznīcā darbs ar bērniem vienmēr ir bijis īpaši svarīgs, tāpēc bērniem tikusi “piešķirta balss” jau kopš 2000. gada un pirms tā. Šajā draudzē bērnu iesaistes iniciators un ideju autors ir pats mācītājs, kas ar apbrīnojamu inovāciju spēju un vitalitāti bērnus iesaistījis dievkalpojumu un kristību liturģijās, par galveno vienmēr noliekot ticības piedzīvošanu. Jau kopš 2000. gada Rīgas Lutera draudze bērniem uzticējusi tādas pienākumus kā psalmu lasīšanu, ticības apliecību lasīšanu, altāra priekšmetu atnešanu. Veidojot sprediķi mācītājs iedvesmojies no aktualitātēm Latvijā un pasaulē, lai tādā veidā veicinātu apkārtnes, baznīcas un ticības sinerģijas izpratni, tādā veidā radušās daudzas idejas bērniem un pieaugušajiem baudāmu sprediķu darināšanai. Piemērojoties vecumposmu īpatnībām mācītājs Linards Rozentāls rakstījis īpašas, bērnu auditorijai paredzētas lūgšanas, kas lasītas dievkalpojuma laikā. Līdz 2011. gadam Rīgas Lutera draudzē reizi mēnesī notikuši ģimeņu dievkalpojumi, taču ņemot vērā augsto bērnu iesaistes aktivitāti šāds formulējums ticis atcelts, jo visi dievkalpojumi Rīgas Lutera draudzē norisinājušies kā ģimeņu dievkalpojumi. Šajā laikā baznīcas rīkotā svētdienas skola notikusi sestdienā, lai bērniem nebūtu traucējumu dievkalpojumu apmeklēt kopā ar ģimeni, arī draudzes nometnes rīkotas tā, lai draudze, vecāki un bērni laiku pavadītu kopā. Kā norāda L. Rozentāls, *Covid* laika ierobežojumi, kas apturēja svētdienas skolu un bērnu iesaistes liturģijā un baznīcas norisēs iespējamību, šobrīd noveduši pie pārdomām, kādā veidā šo skolu un iesaisti atjaunot, vai, iespējams, pilnībā transformēt, pats galvenais ir nepieciešams saprast, kāds ir šīs rīcības mērķis. Mācītājs uzskata, ka, nodalot svētdienas skolu no baznīcas, rodas atšķirīga pedagoģija, atšķirīga teoloģija, ka tas ir deviņdesmito gadu *mustura* turpinājums, kas neveicina draudzes kopības sajūtu un klātbūtnes sajūtu: "Mēs kā draudze pēdējos 5 gadus sākam sevi uztvert kā kopienu, mūsu draudze ir vērsta uz intelektu, uz produktu, ko rada mācītājs. Mūsu mērķis: ka draudze no patērieciskas kļūst par līdzdalīgu. Tieši tāda pati nostāja ir arī attiecībā uz bērniem – mani neapmierina, ka bērni sēž un klausās, bērni izjūt atbildību un pietiek nopietni uzticētajiem uzdevumiem, bērniem ir jāiedod ķebļītis, lai tiek pie pulsts! Bērniem ir jādod balss!"

⁶⁶ Sindijas Bergmanes intervija ar mācītāju Linardu Rozentālu pielikumā nr. 4.

Secinājumi. Lai arī Rīgas Lutera draudzē baznīcas iniciētu bērnu un jauniešu iesaisti dievkalpojuma liturģijā nenovēroju, pēc intervijas ar mācītāju Linardu Rozentālu secinu, ka situācija atšķiras no ierastās sakarā ar to, ka ne visas aktivitātes ir atgriezušās baznīcas dzīvē pēc Covid ierobežojumiem valstī, tajā skaitā svētdienas skola. Kā novēroju, Rīgas Lutera draudze šo laiku izmanto produktīvām pārdomām, lai radītu tādas aktivitātes, kuru mērķis sakrīt ar draudzes mērķiem – būt līdzdalīgiem. Mācītāja Linarda Rozentāla aprakstītās draudzē notikušās bērnu un jauniešu iesaistes aktivitātes līdz Covid ierobežojumiem vērtējamas kā inovatīvas, progresīvas un tādas, kas vērstas uz ticības stiprināšanu un kopības sajūtas veicināšanu, turklāt baznīcā visi dievkalpojumi veidoti kā ģimenes dievkalpojumi un šī iemesla dēļ svētdienas skolas aktivitātes notika citā laikā, kas uzskatāma par veiksmīgu iesaistes praksi.

Dievkalpojums Vecās Sv. Ģertrūdes baznīcā.

Novērotais dievkalpojums norit 2022. gada 17. aprīlī plkst. 11:00. Pie ieejas bukletā, kas satur dievkalpojuma kārtību bērnu iesaiste nav ietverta, dievkalpojuma kārtības buklets pielikumā nr. 5. Kopā dievkalpojumā novēroju divu bērnu klātbūtni vecumposmā 13 - 18 gadi. Dievkalpojums notiek saskaņā ar LELB apstiprināto struktūru, līdzīgi kā pārējie novērotie dievkalpojumi.

- ievads;
- grēksūdzes daļa;
- vārda daļa;
- Svētā Vakarēdiena svinēšana;
- noslēgums;
- Dievkalpojuma kopējais garums apm. 70 minūtes.
- Bērnu iesaistes vērojums norādīts tabulā:

Tabula nr. 3 - Novērojums Vecajā Svētās Ģertrūdes baznīcas dievkalpojumā (Dievkalpojums 17.04.2022.)					
Bērnu iesaiste liturģijā	Ievads	Grēksūdze	Svētais Vārds	Spreidīķis	Svētais Vakarēdiens
1. jaunieši 13-18 gadnieku vecumgrupā	Ieinteresēti	piedalās dziedājumos un grēksūdzē	Sēž taisni, ieinteresēti klausās	Ieinteresēti klausās	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā
2. jaunieši 13-18 gadnieku vecumgrupā	Ieinteresēti	piedalās dziedājumos un grēksūdzē	Sēž taisni, ieinteresēti klausās	Ieinteresēti klausās	Piedalās Svētā vakarēdiena svinēšanā

Vecajā Svētās Ģertrūdes baznīcā, līdzīgi kā Rīgas Lutera draudzē, svētdienas skolas nodarbības pēc Covid ierobežojumu spēkā esamības vēl nav atsākušās, ar to skaidroju nelielo bērnu klātbūtni dievkalpojumā. Kā noskaidroju intervijā ar draudzes mācītāju Oskaru Smoļaku⁶⁷, bērnu iesaiste liturģijā un citās baznīcas norisēs Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā nav iedzīvojusies. Mācītājs norāda, ka bērnu iesaiste liturģijā ir ļoti nepieciešama un svarīga. Kā nepieciešamības iemeslu mācītājs min, ka tas ir pedagogiski un varētu veicināt ieradumu praktizēt reliģiju. O. Smoļaks norāda, ka svētdienas skolas norise paralēli dievkalpojumam ir izvērtējama un nepareiza rīcība, jo neveicina ģimenes kopā būšanu dievkalpojumā, kā arī neveicina ieradumu apmeklēt dievkalpojumu. Mācītājs norāda, ka iespējas, kā padarīt dievkalpojumu draudzīgāku bērniem, ir dažādas, piemēram, saīsināt sprediķi, paralēli veicinot to, ka sprediķis nav vienīgā vieta, kur draudze apgūst mācību. O. Smoļaks raksturo, ka iknedēļas svētdienas dievkalpojumos bērni piedalās līdz *gloria* dziedājumam, tad iet pie altāra saņemt svētību pirms došanās un svētdienas skolas nodarbību. Tie, kam tas atļauts⁶⁸, atgriežas uz Svētā Vakarēdiena svinēšanu; dziļāka bērnu iesaiste notiekot atsevišķos gadījumos - Lieldienās, Ziemassvētkos, citos svētkos, piemēram, Ziemassvētku procesijā. Vienu reizi mēnesī Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā notiek ģimeņu dievkalpojums, kurā vairākiem bērniem tiek dots uzdevums - tiek nests altāra krusts, svētie raksti, sveces - bērni pienes šos priekšmetus pie altāra. Ģimenes dievkalpojuma laikā svētdienas skolas nodarbības nenotiek. Jauniešu iesaiste notiek pērminderu kalpošanā, bet, kā atzīst mācītājs, tā varētu būt aktīvāka. Jauniešu aktivitāte vērojama *Alfa kursā*.

Secinājumi. Rīgas centrā, Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā novēroju divu jauniešu klātbūtni. Baznīcas iniciēta bērnu iesaiste tiek atzīta par svarīgu, taču, tā realizēšana šobrīd ir vēlmju līmenī.

4.3. Rezultātu un iegūto datu apkopojums

Bērnu skaita salīdzinājums novērotajos dievkalpojumos. Pētījuma veikšanas laikā pētījuma ietvaros novēroto baznīcu dievkalpojumos tika fiksēts šāds bērnu skaits: Rīgas Lutera draudzē dievkalpojumu apmeklēja 5 pirmsskolas vecuma bērni, 4 sākumskolas vecuma bērni un 1 bērns vecumposmā no 13 - 18 gadiem. Sv. Ģertrūdes baznīcā dievkalpojumu neapmeklēja neviens pirmsskolas vecuma bērns, neviens sākumskolas vecuma bērns un 2 jaunieši vecum grupā no 13 -

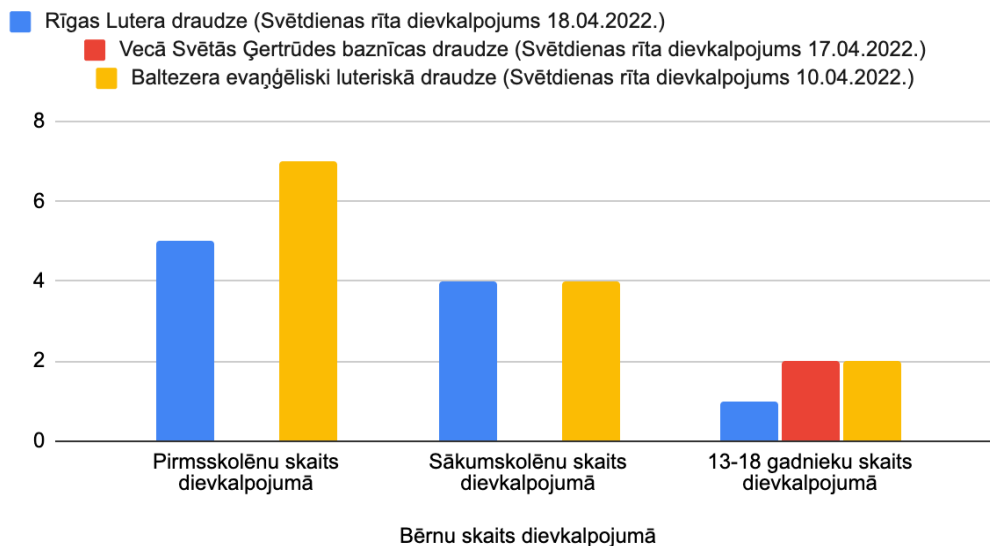
---

⁶⁷ Sindijas Bergmanes intervija ar mācītāju Oskaru Smoļaku pielikumā nr. 6

⁶⁸ Saskaņā ar LELB informāciju – Svēto Vakarēdienu var baudīt visi kristīti un iesvētīti LELB draudzes locekļi, kuri nav izslēgti no draudzes un Baznīcas un kuri nav kādā atklātā, nenozēlotā grēkā. Arī kristīti un iesvētīti draudzes locekļi no partnerbaznīcām, ar kurām LELB ir altāra kopība, var baudīt Svēto Vakarēdienu.

18 gadiem. Evaņģēliski luteriskajā Baltezera baznīcā dievkalpojumu apmeklēja 7 pirmsskolas vecuma bērni, 4 sākumskolas vecuma bērni un 2 jaunieši vecumposmā no 13 - 18 gadiem.

Bērnu skaits dievkalpojumos

Attēls nr. 1

Bērnu iesaistes salīdzinājums novērotajos dievkalpojumos.

Novērotajos dievkalpojumos redzams, ka lielāka bērnu skaita klātbūtne vērojama dievkalpojumā, kur iesaiste ir lielāka. Gribu uzsvērt, ka iesaistīti ir visi dievkalpojumos klātesošie bērni un jaunieši, jo klātbūtne ir iesaiste, bet iesaistes apjoms un katrā no novērotajiem dievkalpojumiem ir atšķirīgs.

Secinājumi. Lai arī uzskatu, ka novērotajos dievkalpojumos visi klātesošie bērni tika iesaistīti dievkalpojuma liturģijā ar to, ka bija klātesoši, ir ļoti būtiskas atšķirības starp šo bērnu iesaistes veidu un apjomu. Rīgas Lutera draudzes baznīcas dievkalpojumā bērni un jaunieši tiek tieši iesaistīti Svētā Vakarēdiena daļā, Ģertrūdes baznīcas dievkalpojumā jaunieši bija klātesoši vērotāji, viņu iesaiste notika kopā ar pārējiem baznīcēniem Svētā Vakarēdiena saņemšanas laikā. Atšķirīga aina bija vērojama Baltezera baznīcā, kur dievkalpojuma kārtība paredz aktīvu un pārdomātu bērnu iesaistes veidu. Jāņem vērā, ka bērnu klātbūtnes daudzumu būtiski ietekmē svētdienas skolas esamība: Baltezera baznīcā svētdienas skolas darbība pēc Covid ierobežojumu beigšanās jau ir atsākusies novērojumu veikšanas brīdī, bet pārējās divās baznīcās – nē.

4.4. Ieteikumi bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistei Evaņģēliski luteriskās baznīcas liturģijā un aktivitātēs

Analizējot šajā bakalaura darbā pausto, novēroto un pētīto, esmu apkopojusi ieteikumus, ko iespējams realizēt evaņģēliski luteriskā draudzē bērnu iesaistes vairošanai un atvieglošanai ģimenes vai tādu dievkalpojumu laikā, kuros piedalās dažādu vecumgrupu bērni un jaunieši. Pirmkārt un vissvarīgāk ir ļaut ģimenēm un vecākiem uzzināt un saprast, ka viņi ir gaidīti kopā ar bērniem apmeklēt baznīcu. Vēlams, ka bērniem dažādās vecuma grupās būtu noteikta loma, pateicoties kurai bērna klātbūtne baznīcā ir vēlama un nepieciešama. Šāda informācija jāpauž draudzes interneta vietnē, baznīcā, caur draudzes locekļiem un mācītājiem. Ieteikumus bērnu un jauniešu iesaistei iedalu astoņās nodaļās:

1. Darbs bērniem un vecākiem ārpus baznīcas.

- 0 - 1,5 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem. Vecākiem jājūtas gaidītiem, jāzina, ka draudze atbalsta ģimenes kopā būšanu dievkalpojumā un citās baznīcas norisēs. Jāveic skaidrojošais darbs, ko baznīca rekomendē mazo bērnu vecākiem. Šādu informāciju vēlams izvietot draudzes interneta vietnē un baznīcā uz informācijas dēļa. Vecākiem jāsaņem informācija par to, kā rīkoties, ja dievkalpojumā laikā nepieciešama privāta telpa, kur to atrast u.c..
- 1,5 - 3 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu pārsvarā notiek caur darbu ar vecākiem. Vecākiem jāsaņem informācija par to, kā rīkoties, ja dievkalpojumā laikā nepieciešama privāta telpa, kur atrodama aktivitāšu soma, grāmatas, rotaļlietas. Aktivitāšu somas saturs (krāsojamās lapas, kartiņas – maināmas atkarībā no dievkalpojuma tēmas, lai bērnu un vecāku dievkalpojumā apdomājamās tēmas būtu savstarpēji saistītas.
- 3 - 5 gadu vecums. Svarīgi atbildēt uz visiem bērna jautājumiem un sagatavot baznīcā notiekošajam;. Lūgt atstāstīt savus iespaidus un jautājumus pēc baznīcas apmeklējuma. Draudzes mājas lapā informācija par dziesmām vai kustību priekšnesumiem, kas tiks ietverti dievkalpojumā. Laicīgi izvietojot šādu informāciju ar aicinājumu vecākiem palīdzēt bērniem apgūt šo priekšnesumu, bērnam iespēja baznīcā piedalīties šajā priekšnesumā.
- 5 - 7 gadu vecums. Veicināt vecākus pārrunāt baznīcas pieredzi ar bērniem, aicināt uzdot jautājumus un izteikt savas domas. Draudzes mājaslapā vecāku sadaļā izvietot vadlīnijas vecākiem sarunai ar bērniem par dažādām tematikām;

- 7 - 13 gadu vecums. Veicināt vecākus pārrunāt baznīcas pieredzi ar bērniem, aicināt uzdot jautājumus un izteikt savas domas. Draudzes mājaslapā vecāku sadaļā izvietot vadlīnijas vecākiem sarunai ar bērniem par dažādām tematikām;
- 13 - 18 gadu vecums. Šajā vecuma grupā bērniem un jauniešiem jāsaņem jēgpilna, atbildību ietveroša uzdevuma pildīšana, kas motivē ticības izpausmi un piederību draudzei. Piemēram, jau iepriekš informēt, ka jaunieša pienākums dievkalpojumā būs izdales materiālu nodošana baznīcēniem. Draudzes mājaslapā vecāku sadaļā izvietot vadlīnijas vecākiem sarunai ar bērniem par dažādām tematikām;

2. Dievkalpojuma liturģijā.

- 0 - 1,5 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 1,5 - 3 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 3 - 5 gadu vecums. Aicināt bērnus (ar vecākiem) pie altāra saņemt svētību, neatkarīgi no tā vai dodas uz svētdienas skolu vai nē.
- 5 - 7 gadu vecums. Iesaistīt bērnus lasījumos un dziedājumos, altāra priekšmetu pienešanā, sveču aizdegšanā u.c..
- 7 - 13 gadu vecums. Iesaistīt bērnus lasījumos un dziedājumos, altāra priekšmetu pienešanā, drošības standartiem atbilstošu sveču aizdegšanā (pieaugušo uzraudzībā) u.c..
- 13 - 18 gadu vecums. Iesaistīt bērnus un jauniešus lasījumos, dziedājumos, organizatoriskos procesos, procesos, kur jaunieši savstarpēji sadarbojas, iesaistīt svētdienas skolas darbā, piemēram - palīdzēt svētdienas skolas skolotājam pavadīt bērnus uz nodarbībām.

3. Kristībās.

- 0 - 1,5 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 1,5 - 3 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 3 - 5 gadu vecums. Aicināt palīdzēt piepildīt ūdeni kristīšanai, no baznīcā pieejamas sagataves izveidot kartiņu kristāmajam un viņa ģimenei.

- 5 - 7 gadu vecums. Aicināt palīdzēt piepildīt ūdeni kristīšanai, no baznīcā pieejamas sagataves izveidot kartiņu kristāmajam un viņa ģimenei, veidot priekšnesumu kristāmajam un viņa, viņas ģimenei.
- 7 - 13 gadu vecums. Aicināt palīdzēt piepildīt ūdeni kristīšanai, piedalīties lasījumos, dziedājumos, sveikt kristāmo bērnu draudzē, no baznīcā pieejamas sagataves izveidot kartiņu kristāmajam un viņa ģimenei.
- 13 - 18 gadu vecums. Aicināt palīdzēt piepildīt ūdeni kristīšanai, piedalīties lasījumos, dziedājumos, sveikt kristāmo bērnu draudzē.

4. Aktivitātes internetā. Draudzes interneta vietnē nepieciešama dažāda rakstura informācija, kas attiecas un bērnu iesaisti.

- Informācija draudzes mājaslapas pirmajā lapā ģimenēm par to, ka bērni ir gaidīti, kāda ir dievkalpojuma kārtība un kāda ir bērnu loma tajā.
- Baznīca mazo bērnu vecākiem – interneta vietnē nepieciešams izvietot informāciju par to, kur vecākiem labāk sēdēt, lai nepieciešamības gadījumā, varētu brīvāk kustēties vai pamest telpu. Kā arī - no kuras vietas vislabāk var redzēt notiekošo, lai pirmsskolas un sākumskolas vecuma bērni varētu vērot notiekošo un uzdot interesējošos jautājumus.
- Kā rīkoties neparedzētā situācijā un vai ir pieejamas telpas zīdaiņu aprūpei un barošanai.
- Vai baznīcēniem ir pieejams dzeramais ūdens.
- Vecāku sadaļa, kur atrodamas vadlīnijas sarunām ar bērnu dažādām vecuma grupās par kristīgas audzināšanas tematiku.
- Bērnu sadaļa, kur apkopotas kristīgajai audzināšanai atbilstošas spēles, multfilmās, filmās un izglītojošu materiālu saites, draudzes locekļu pieredze savās audzināšanas darba veiksmēs video, audio vai teksta formātā.
- Digitālais draudzes palīgs vecākiem – video, kurā draudzes mācītājs vai citi draudzes locekļi lasa bērniem pasakas, dzejoļus, uzdod atjautības uzdevumus vai mīklas. Video mīkla bērniem, kas veidota baznīcā, atminējums meklējams baznīcā pirms dievkalpojuma.

5. Pateicība dievkalpojuma beigās. Vērtīgi, ja pēc dievkalpojuma beigām bērni, viņu vecāki un jaunieši tiktu uzrunāti ar pateicību par dalību. Aicināt vecāku, bērnus un jauniešus pēc dievkalpojuma pie durvīm noteikti sarokoties ar mācītāju un pārrunāt dažus vārdus.

Pārrunāt liturģijas daļas, kas bijušas īpaši nozīmīgas un aicināt bērnu dalīties pieredzē par savām sajūtām attiecībā uz rituālu vai domām – zīmējot, rakstot vai citādi izpaužot savas domas.

6. Uzdevums bērniem liturģijas laikam.

- 0 - 1,5 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 1,5 - 3 gadu vecums. Šajā vecumgrupā darbs ar bērnu notiek caur darbu ar vecākiem.
- 3 - 5 gadu vecums. Vēlams norādīt vietas, kuras izvēlēties vecākiem ar bērniem, lai nepieciešamības gadījumā būtu tuvāk rotaļlietām, būtu brīvākas kustības iespējas un iespēja pamest telpu. Izvēlēties vietas, kur bērns var vērot notiekošo.
- 5 - 7 gadu vecums. Šajā vecumā bērni veiksmīgi var saglabāt uzmanību līdz pat 20 minūtēm. Bērniem var dot dažādus uzdevumus, kas realizējami atrodoties dievkalpojumā - cik gleznu saskaita zālē, cik krāsu saskaita zālē, izvēlēties dziesmu, kas patīk, paskaidrot – kāpēc u.c.
- 7 - 13 gadu vecums. Nepieciešama bērnu iesaiste lasījumos, altāra priekšmetu pienešanā, sveču aizdegšanā pieaugušo uzraudzībā.
- 13 - 18 gadu vecums. Nepieciešama jauniešu iesaiste lasījumos, altāra priekšmetu pienešanā, sveču aizdegšanā, citos uzdevumos, kas saistīti ar kopīgu darbošanos ar vienaudžiem.

7. Aktivitāšu soma. Atkarībā no vecumgrupas sakomplektēta soma ar neskanosu rotaļlietu, dievkalpojumam tematiski atbilstošu lasāmvielu, viengabala puzzle, ar ko iespējams klusi darboties, krāsojamām lapām. Bērniem, kas lasa, sprediķa tēmā balstīti teksti, jautājumi, uzdevumi. Informācija vecākiem: kur atrodamas labierīcības, kur atrodas dzeramais ūdens u.c.

8. Jauniešu iesaiste draudzes darbā. Atbilstoši vecumposma īpatnībām dodot uzdevumu jauniešiem jāparedz sarežģītāki uzdevumi, kas ietver uzticēšanos un atbildību. Draudzē esošiem jauniešiem var uzticēt lasījumus, palīdzību pasākumu organizēšanā, palīdzību informēt baznīcēnus par aktuālajām norisēm. Piemēram, palīdzību izdales materiālu nodošanā, noteikumu skaidrošanā. Iespējams uzticēt sarežģītākus uzdevumus kā – novērot, kuri baznīcēni uz dievkalpojumu ieradušies ar zīdaiņiem un informēt viņu vecākus par

telpu barošanai, pārtīšanai, mantu esamību, piedāvāt aktivitāšu somu. Šajā vecumposmā, izvērtējot konkrētā jaunieša intereses un spējas, var uzticēt sarežģītākus uzdevumus – piemēram, uzticēt sazināties ar draudzes locekli senioru un noskaidrot, vai nav nepieciešama palīdzība nokļūt uz dievkalpojumu vai vēl komplicētākus uzdevumus, iesaiste svētdienas skolas skolotāja palīga darbā, palīdzības darbā tuvējās apkārtnes senioriem, palīdzības darbā video veidošanā draudzes mājaslapas bērnu satura izveidē, kas dotu jauniešiem tik nepieciešamo uzticības, gandarījuma un jēgpilnuma devu, kā arī iespēju izpaust savu enerģiju un zināšanas draudzi attīstošā veidā u.c.

NOSLĒGUMS UN SECINĀJUMI

Bakalaura darbā “Bērnu un jauniešu līdz 18 gadu vecumam iesaistes prakse Evaņģēliski Luteriskas baznīcas norisēs un liturģijā” pētu, kādā veidā trīs lielās evaņģēliski luteriskās draudzēs Rīgā un Pierīgā notiek bērnu iesaiste baznīcas liturģijā. Veicot pētījumu un strādājot pie šī darba novērojumu rezultātā secinu, ka tēze apstiprinās, jo bērni un jaunieši līdz 18 gadu vecumam piedalās evaņģēliski luterisko draudžu norisēs un liturģijā, ja draudžu mācītāji un draudzes locekļi ir atvērti tam, plāno darbu, ievērojot bērnu intereses un vecumposmam atbilstošu iesaistes veidu. Kā norāda pirmajā nodaļā apkopotā statistika, vecāki bērnu iesaistes faktoru uzskata par būtisku kritēriju draudzes izvēlē. To, ka iesaiste baznīcas liturģijā un norisēs sniedz vērtīgu ieguldījumu ilglaicīgu un izpratnes pilnu attiecību veidošanā apstiprina arī psiholoģijas un pedagoģijas zinātne, ļaujot izprast, kāds būtu piemērotākais iesaistes veids katrā vecumgrupā sākot no 0 līdz pat 18 gadu veciem bērniem, šādi ieteikumi apkopoti šīs darba 4.4. nodaļā.

Ja domājam par baznīcas perspektīvu attiecībā uz bērnu un jauniešu iesaisti baznīcas norisēs un liturģijā, kā galveno tās nepieciešamības pamatojumu vēlos izcelt praktiskās teoloģijas pētnieka Dona S. Brauninga teoriju, kurš apgalvo, ka praktiskā teoloģija nav vis teoloģijas apakšnozare, bet ir teoloģija pati par sevi. Kā norāda Braunings, tieši pateicoties praksei “tiek pārvarēta plaisa starp augsta līmeņa teoloģiskiem tekstiem un kursiem un reliģiskas izglītības, pastorālās aprūpes, sprediķošanas un dievkalpojumu praktiskām aktivitātēm”.

Darba 2. daļā veiktajā kvantitatīvajā pētījumā secinu, ka 44% no aptaujātajiem respondentiem, kas regulāri apmeklējuši baznīcu līdz 18 gadu vecumam, nav jutušies iesaistīti, nav izpratuši notiekošo baznīcā un nav raduši iespēju to ar kādu pārrunāt, kas motivējis pētīt kāda veida un apjoma bērnu iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā tiek praktizēta Evaņģēliski luteriskās baznīcās Rīgā un Pierīgā.

Pētījumā secinu, ka katrā no pētāmajām baznīcām bērnu iesaiste notiek atšķirīgā veidā un apjomā:

- Evaņģēliski luteriskā Baltezera baznīca bērnu iesaistes plānošanā un realizēšanā pamatojas gan praktiskos, gan teoloģiskos spriedumos un tā notiek aktīvi. Iesaistes iniciators un izstrādātājs ir draudzes svētdienas skolas darbinieki un draudzes dalībnieki, iesaistes veidu apstiprina draudzes padome;
- Rīgas Lutera draudzē bērnu iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā jau kopš deviņdesmitajiem gadiem bijusi progresīva un aktīva. Šobrīd bērnu iesaistes pasākumi, tajā skaitā svētdienas skolas forma un saturs, ir transformācijas procesā. Bērnu iesaistes iniciatīva pieder draudzes mācītājam Linardam Rozentālam. Šajā draudzē realizētā prakse, ka katrs dievkalpojums ir ģimenes dievkalpojums, manuprāt ir vēlamais virziens uz ko tiekties.
- Evaņģēliski luteriskajā vecajā Svētās Ģertrūdes draudzē bērnu iesaistes aktivitāte novērotajā dievkalpojumā ir zema, taču tas var būt saistīts ar Covid ierobežojumu ietekmi.

Bērnu iesaistes baznīcas norisēs un liturģijā jautājums nav saistīts ar lielu finansiālu investīciju nepieciešamību, tās izstrādei un realizēšanai nepieciešams laiks, attiecīgās kompetences un vēlēšanās – visas šīs vērtības iegūstamas gandrīz jebkuras draudzes iekšējos resursos, taču to realizēšana ir būtiska bērnu attiecību veidošanā ar baznīcu - tas veido bērna personiskas attiecības ar Kristu un dod iespēju piedzīvot Kristu baznīcā un draudzē.

BIBLIOGRĀFIJA

1. Barna research, “*How Concerned Are Christian Parents About Their Children’s Faith Formation, Articles in Faith & Christianity in Family & Kids*”, March 30, 2022, (skatīts 20.04.2022). <https://www.barna.com/research/christian-parents-concerns/>
2. Barna research, “*58% of Highly Engaged Christian Parents Choose a Church with Their Kids in Mind, Articles in Family & Kids*”, January 30, 2020. (skatīts 20.04.2022). <https://www.barna.com/research/children-church-home/>
3. Barna research, “*How americans relate to Christianity is changing: 2000-2020*, March 4, 2020”, (skatīts 20.04.2022). <https://www.barna.com/research/changing-state-of-the-church/>
4. Bērnu Tiesību Konvencija: Apvienoto Nāciju Organizācija, starptautisks dokuments. 28. novembris, 2014.
5. Bībele. 2012. gada tulkojums latviešu valodā. Latvijas Bībeles biedrība: 2012.
6. Carson D.A. and Douglas J. Moo. *An introduction to the New Testament - second edition*. Michigan: Zondervan, 2009.
7. Escher M.C., *Drawing hands*, 1948.
8. Freida, Anna. *Ievads bērnu psihoanalīzē*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2010.
9. Фабер”, Адель и Элейн Мазлиш. *Как говорить, чтобы дети слушали, и как слушать, чтобы дети говорили*. Москва, Эксмо, Ульяновский Дом печати, 2010.
10. Galvāns, Roberts. “*“Iedzimtā grēka” koncepts kristīgajā baznīcā periodā pirms Augustīna*”. Maģistra darbs, Latvijas Universitātes Teoloģijas un reliģijas zinātņu fakultāte, 2020.
11. Geikina, Laima. “*Dzīvi un dzīvību apliecinoša attieksme kristīgajā audzināšanā pamatskolā*”. Doktora disertācija, Latvijas Universitātes Pedagoģijas un Psiholoģijas fakultāte, 2007.
12. Geikina, Laima. *Lūk, cilvēks! Ecce Homo*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021.
13. Jones, Jeffrey M. “*U.S. Church Membership Falls Below Majority for First Time*”. 2021, Gallup research (skatīts 20.04.2022). <https://news.gallup.com/poll/341963/church-membership-falls-below-majority-first-time.aspx>
14. Karpova Ārija. *Personība un tās attīstība*. Rīga, Zvaigzne ABC, 1998.
15. Kegan, Robert. *The evolving self*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press, 1982

16. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas likums: Latvijas Republikas likums. *Latvijas Vēstnesis*, 3. decembris, 2008.
17. Latvijas Centrālās Statistikas Pārvalde, *Valstī reģistrēto reliģisko draudžu skaits sadalījumā pa konfesijām gada beigās 1990 - 2020*.
https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__IZG__KU__KUR/KUR010/
(skatīts 8.05.2022.)
18. LELB - Dievkalpojuma kārtība, http://www.lelb.lv/lv/?ct=mes_kalpojam (skatīts 8.05.2022.)
19. LELB - Kristību kārtība, http://www.lelb.lv/lv/?ct=mes_kalpojam (skatīts 8.05.2022.)
20. Lipka, Michael. “Which U.S. religious groups are oldest and youngest?”, PEW Research center, 2016. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/11/which-u-s-religious-groups-are-oldest-and-youngest/> (skatīts 20.04.2022).
21. Mārtinsone K., I. Bite, V. Sudraba. *Konsultēšanas un psihoterapijas teorija un prakse*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2016.
22. Miller-McLemore, Bonnie J. *The Wiley-Blackwell Companion to Practical Theology*. USA, Blackwell Publishing Limited, 2011.
23. Moroza, Oksana. “Sensorās attīstības veicināšana 3 – 4 gadus veciem bērniem, izmantojot didaktiskās rotaļas”. Kvalifikācijas darbs, Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un māksla fakultāte pirmsskolas un sākumizglītības nodaļa, 2020.
24. Pew research center, “*Being Christian in Western Europe*”, May 29, 2018. (skatīts 20.04.2022).
25. Reliģisko organizāciju likums: Latvijas republikas likums. *Latvijas vēstnesis*, 26. septembris, 1995.
26. Reņģe, Viesturs. *Personības psiholoģija*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2000.
27. Reņģe, Viesturs. *Personības psiholoģiskās teorijas*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2000.
28. Rubene, Inga. *Kristīgā meditācija bērniem*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
29. Sheehan, Peter Carl. *An Assessment of and a Reflection upon the theological, liturgical and pastoral elements of Leading a Liturgy of the Word with Children in a Parish Sunday Liturgy*. Australia, Catholic Theological College Mcd University Of Divinity, 2014.
30. Sindijas Bergmanes e-pasta sarakste ar Dzintaru Laugali - Ikšķiles iecirkņa prāvestu, Baznīcas Virsvaldes pārstāvi. 16. marts 2022. gads.
31. Sindijas Bergmanes e-pasta sarakste ar Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes Informācijas un komunikācijas departamenta sabiedrisko attiecību speciālisti Kristīni Bērziņu. 17. janvāris 2022. gads.

32. Sindijas Bergmanes intervija ar Evaņģēliski Luteriskās Baltezera baznīcas draudzes padomes locekli Inesi Laubenbahu. 14. aprīlis 2022. gads.
33. Sindijas Bergmanes intervija ar Evaņģēliski Luteriskās Rīgas Lutera draudzes mācītāju Linardu Rozentālu. 21. aprīlis, 2022. gads.
34. Sindijas Bergmanes intervija ar Evaņģēliski Luteriskās Vecās Sv. Ģertrūdes draudzes mācītāju Oskaru Smoļaku. 26. aprīlis, 2022. gads.
35. Statista research, “*Share of church members as a percentage of the total population in Sweden from 2010 to 2020*”, February 2022, (skatīts 20.04.2022).
36. Tēraudkalns, Valdis. *Reliģijpētniecība: vēsture, metodes, teorijas*. Rīga: Mansards, 2014.
37. St. John Evangelical Lutheran church and school interneta vietne.
<https://stjohnrandomlake.org/church/children-liturgy/> , skatīts 14.05.2022.
38. Svenskakyrkan Sodraoland draudzes sociālā portāla Facebook profils
<https://www.facebook.com/SvenskakyrkanSODRAOLAND/> , skatīts 14.05.2022.
39. Tahira Sequeira, “*Report: Finland’s population will begin declining from 2034*”, Helsinki times, 30 Sept, 2021
40. Valsts izglītības satura centra informatīvs materiāls par bērna attīstību vecākiem
https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/inf_mat_vecakiem.pdf (skatīts 8.05.2022).
41. Vinstons, Roberts. *Palīdzi savam bērnam pieaugt*. Rīga, Zvaigzne ABC, 2020.
42. Westerlund, K. “*And the Word was made flesh? – Exploring young people’s situated learning in leadership and spirituality in a secular context*”, “Journal of Youth and Theology”, 2021. (skatīts 20.04.2022).

Evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas dievkalpojuma kārtības brošūra.

Gavēņa laika dievkalpojuma kārtība

Liturģiskā krāsa – violeta

Pirms dievkalpojuma var tikt sniegti paskaidrojumi par dievkalpojuma norisi

Ievads

IEVADA DZIESMA (Nr.1) (dziesmu numuri atrodami iknedēļas dievkalpojuma lapiņā)

IEVADA SVĒTĪBA

- m. - Tēva un Dēla + un Svētā Gara vārdā.
 d. - Āmen.
 m. - Žēlastība jums un miers no Tā, kas ir, kas bija un kas nāk.
 d. - **Un ar tavu garu!**

GRĒKSŪDZE (draudze zemojas ceļos)

- d. (dzied)- **Es savus grēkus sūdzu Tev mīļais Kungs un Dievs! No visas sirds es lūdzu: ar mani pacieties, caur Kristu grēkus piedod, man jaunu sirdi iedod! Ak, Tēvs apžēlojies!**
 m. - Visspēcīgais Dievs, sirdsžēlīgais Tēvs!
 d. (ceļos)- **Es, nabaga grēcinieks, Tev sūdzu savus grēkus, ar ko esmu apgrēkojies domās, vārdos un darbos un ar ko gan esmu pelnījis Tavas dusmas un sodu laikā un mūžībā. Bet es tos no sirds nožēloju, un tie man gauži sāp, un es Tevi lūdzu Tavas lielās apžēlošanās un Tava mīļā Dēla Jēzus Kristus, mana Pestītāja, rūgto ciešanu un nāves dēļ: esi man, grēciniekam, žēlīgs, piedod man visus manus grēkus un dod man Sava Svētā Gara spēku, ka varu atgriezties.**
 v. - **Kungs, apžēlojies! Kristu, apžēlojies! Kungs, apžēlojies!**

PIEDOŠANAS PASLUDINĀJUMS (pēc pasludināšanas draudze pieceļas)

51. PSALMA DZIEDĀJUMS

- m. - Pie Tevis ir piedošana, lai Te -- vi bī -- stas!
 v. - **Pie Tevis ir piedošana, lai Te -- vi bī -- stas!**
 m. - Apžēlojies par mani, ak, Dievs, Savā žēlastībā,
 d. - **Izdzēs manus pārkāpumus Savā lielajā ap-žē-lo-ša-nā!**
 m. - Mazgā mani pavisam tīru no manas noziedzības,
 d. - **Un šķīstī mani no ma-niem grē-kiem!**
 m. - Radi mani, ak, Dievs, šķīstu sirdi,
 d. - **Un atjauno mani pastā-vī-gu ga--ru!**
 m. - Neraidi mani prom no Sava vaiga,
 d. - **Un neatņem no manis Savu Svē-to Ga--ru!**
 m. - Atdod man atpakaļ Savas pestīšanas prieku,
 d. - **Un stiprini mani ar paklau-si-bas ga--ru!**
 m. - Kungs, atdari manas lūpas,

- d. - Lai mana mute teic Ta-vu sla--vu!
 m. - Gods lai ir Tēvam un Dēlam,
 d. - **Un Svē-ta-jam Ga-ram!**
 m. - Kā bija sākumā, tā tagad un vienmēr,
 d. - **Un mūžīgi mū-žos, ā--men!**
 v. - **Pie Tevis ir piedošana, lai Te -- vi bī -- stas!**

KYRIE (dzied mācītājs un draudze)

m.	- Kyrie eleison	d.	- Kyrie eleison
m.	- Kungs, apžēlojies	d.	- Kungs, apžēlojies
m.	- Christe eleison	d.	- Christe eleison
m.	- Kristu, apžēlojies	d.	- Kristu, apžēlojies
m.	- Kyrie eleison	d.	- Kyrie eleison
m.	- Kungs, apžēlojies par mums.	d.	- Kungs, apžēlojies par mums.
- m. - Tas Kungs ar jums!
 d. - **Un ar tavu garu.**
 m. - Lūgšim! (mācītājs saka/dzied kolektas lūgšanu)
 d. - **Āmen.**

Dievvārdi

LASĪJUMI no Vecās Derības un Jaunās Derības vēstulēm (draudze uzklausa sēžot)

- Lasījumi noslēdzas ar vārdiem - Tā Kunga vārds!
 Draudzes atbilde - **Pateicība Dievam!**

PANTS PIRMS EVANĢĒLIJA GAVĒŅA LAIKĀ (dzied)

- m. - Cienīgs ir tas Jērs, kas tapa nokauts, ņemt godu, slavu un pateicību.
 d. - **Cienīgs ir tas Jērs, kas tapa nokauts, ņemt godu, slavu un pateicību.**
 m. - [mainīgais psalma pants]
 v. - **Cienīgs ir tas Jērs, kas tapa nokauts, ņemt godu, slavu un pateicību.**
- m. - Tas Kungs ar jums!
 d. - **Un ar tavu garu.**
 m. - Lasījums no mūsu Kunga Jēzus Kristus svētā evaņģēlija, ko uzrakstījis...
 d. - **Gods Tev, Kungs!**
 m. (Lasījums no evaņģēlija) ...- Tā Kunga evaņģēlijs!
 d. - **Slava Tev, Kristu!**

(Svētdienas skolas bērni iet saņemt svētību pie altāra un dodas uz nodarbībām)

EVANĢĒLIJA DZIESMA (Nr. 2)

SPREDIĶIS

(Pēc sprediķa seko muzikāls pārdomu brīdis. Ticības apliecinājumu draudze saka pieceļoties kājās)

APUSTUĻU TICĪBAS APLIECĪBA

Es ticu uz Dievu Tēvu, Visuvaldītāju, debess un zemes Radītāju; un uz Jēzu Kristu, Dieva vienpiedzimušo Dēlu, mūsu Kungu, kas ieņemts no Svētā Gara, piedzimis no jaunavas Marijas, cietis zem Poncija Pilāta, krustā sists, nomiris, aprakts, nokāpis ellē, trešajā dienā augšāmcēlies no mirušiem, uzkāpis debesis, sēdies pie Dieva, visuvaldītāja Tēva, labās rokas, no kurienes Viņš atnāks tiesāt dzīvos un mirušos.

Es ticu uz Svēto Garu; vienu svētu kristīgu Baznīcu, svēto sadraudzi, grēku piedošanu, miesas augšāmcelšanos un mūžīgo dzīvošanu.

Āmen. Āmen. Āmen.

SPREDIĶA DZIESMA (Nr. 3)

Dievgalds

LIELĀ DRAUDZES LŪGŠANA

(Lūgšanu vada mācītājs. Var sekot klusuma brīdis klusām lūgšanām.) Lūgšanas noslēgumā:

d. - **Kungs Jēzu Krist! Tu Kungs un Dievs, Tu Kungs un Dievs paklausī ko mēs lūdzamies! Āmen!**

DĀVANU PIENEŠANAS DZIESMA (Nr. 4)

(dziesmas laikā tiek vākti ziedojumi un sagatavots Dievgalds)

- m. - Kungs, no tā, kas ir Tavs, mēs Tev pienesam!
d. - **Pieņem mūs un šīs dāvanas Jēzus Kristus dēļ.**
m. - Tas Kungs ar jums.
d. - **Un ar tavu garu.**
m. - Paceliet savas sirdis.
d. - **Mēs tās paceļam uz To Kungu.**
m. - Sacīsim pateicību Dievam, mūsu Kungam.
d. - **Tā ir labi un tā piederas.**
m. - Mācītājs dzied lūgšanu: Tiešām tā ir labi ...

SVĒTS

d. - **Svēts ir, svēts ir, svēts ir Tas Kungs! Un debess un zeme, un debess un zeme ir pilna Viņa godības. Ozianna augstībā! Lai slavēts ir, kas nāk Tā Kunga Vārdā! Ozianna augstībā!**

DIEVGALDA LŪGŠANA (draudze zemojas ceļos)

- m. - Ticības noslēpums.
d. - **Tavu nāvi, ak Kungs, mēs pasludinām un Tavu augšāmcelšanos mēs teicam, līdz Tu atnāksi godībā!**
m. - ... Caur Viņu, ar Viņu un Viņā Tev, Dievam, visuvarenajam Tēvam, Svētā Gara vienībā ir viss gods un slava visos mūžu mūžos.
d. - **Āmen.** (draudze pieceļas)

MŪSU KUNGA LŪGŠANA (dzied vai saka Kunga lūgšanu)

MAIZES LAUŠANA

- m. - Maize, ko laužam ir viena miesa!
d. - **Jo, kā ir viena maize, tā mēs daudzi esam viena miesa, jo mēs visi esam šīs vienas maizes dalībnieki. (1.Kor. 10:17)**

MIERA SVEICIENS

- m. - Tā Kunga miers ar jums visiem!
d. - **Miers ar tevi!** (Sveicinām viens otru ar vārdiem "Miers ar Tevi")

DIEVA JĒRS

 (draudze dziedot iet saņemt Svēto Vakarēdienu)

**Ak, Tu Dieva Jērs, kas nes pasaules grēkus apžēlojies, apžēlojies par mums.
Ak, Tu Dieva Jērs, kas nes pasaules grēkus apžēlojies, apžēlojies par mums.
Ak, Tu Dieva Jērs, kas nes pasaules grēkus, dod mums Savu mieru.**

MIELASTS

 (Vakarēdiena izdalīšanas laikā, pārējie klātesošie pagodina stāvēt kājās)

- m. - Kristus miesa. saņēmējs - **Āmen.**
m. - Kristus asinis. saņēmējs - **Āmen.**

LŪGŠANA PĒC MIELASTA

- m. - Pateiciet Tam Kungam, jo Viņš ir laipnīgs.
d. - **Un Viņa žēlastība paliek mūžīgi.**
m. - Lūgsim! (seko noslēguma kolektas lūgšana)
d. - **Āmen.**

Noslēgums

- m. - Tas Kungs ar jums.
d. - **Un ar tavu garu!**
m. - Tas Kungs tevi svētī un tevi pasargā!
Tas Kungs apgaismo Savu vaigu pār tevi un ir tev žēlīgs!
Tas Kungs paceļ Savu vaigu uz tevi un dod tev mieru!
[Tēva un Dēla un Svētā Gara vārdā.]
d. - **Āmen. Āmen. Āmen.**

NOSLĒGUMA DZIESMA (Nr. 5)

ZIŅOJUMI

 (tiek pieteikti dažādi ziņojumi)

ATLAIŠANA:

- m. - Ejiet ar mieru un kalpojiet Tam Kungam ar prieku!
d. - **Pateicība Dievam!**

Dievkalpojumu noslēdz mūzika

DIEVKALPOJUMA KĀRTĪBAS LAPĪŅU PĒC DIEVKALPOJUMA LŪDZAM ATSTĀT
BAZNĪCĀ. PALDIES!

m. – mācītājs; d. – draudze; v. – visi

**Intervija ar evaņģēliski luteriskās Baltezera baznīcas draudzes padomes locekli,
dievkalpojumu nozares kalpotāju, mūzikas nozares kalpotāju un diakonijas vadītāju Inesi
Laubenbahu**

Norises datums un laiks: 14.04.2022. plkst. 9os;

Norises vieta: Ādažu pagasts.

1. Vai Evaņģēliski luteriskajā Baltezera baznīcā notiek bērnu iesaiste baznīcas norisēs un liturģijā?

Inese Laubenbaha: Jā, tā notiek jau daudzus gadus.

2. Kad sākās bērnu iesaiste liturģijā Baltezera evaņģēliski luteriskajā baznīcā?

Inese Laubenbaha: 2004. gadā izveidojām svētdienas skolu, pirms tam bija tikai bērnu pieskatīšana; Kā mamma vēlējos iesaistīt bērnus, draudzē bijām tādas vairākas mammas, tāpēc pēc savas iniciatīvas izgājām svētdienas skolu skolotāju apmācību nometnē, lai veidotu svētdienas skolu Baltezera baznīcas draudzē. Tad arī sākām domāt par to, kā strādāt ar bērniem.

3. Kā notiek bērnu iesaistīšana iknedēļas dievkalpojumos?

Inese Laubenbaha: Sākotnēji pēc pirmās dziesmas bērni gāja prom, bet augot draudzes izpratnei, secinājām, ka bērns nedzird evaņģēliju, nedzird Dieva vārdu. Nāca pārlicība, ka nepieciešama pārstrukturizēšana, nepieciešamas izmaiņas, lai bērni būtu klāt, būtu kopā ar ģimenēm dievkalpojumā. Tagad bērni ir grēksūdzes daļā, noklausās evaņģēliju, noklausās Dieva vārdu, ir klāt ļoti svarīgos brīžos, ja domājam par dievkalpojumu. Draudzes izpratnes augšanas rezultātā process attīstījās līdz tam, kas tas ir šodien. Šī kārtība evolucionēja, attīstījās 8-10 gadu garumā līdz tam, kas tas ir šobrīd. Tagad bērni ir gan grēksūdzē, gan dzird evaņģēliju, gan ir klāt pie Svētā Vakarēdiena.

4. Kāpēc ir svarīgi iesaistīt bērnu baznīcas liturģijā?

Inese Laubenbaha: Pirmkārt jāsaprot, ka bērnu iesaiste nav izklaide, mēs to nedarām tāpēc, lai bērni vienkārši būtu nodarbināti un klusi. Iesaistes mērķis ir ticība, ticība ir galvenajā lomā, bet jāatceras, ka ticība nav viegla, ir jācīnās ar savām kaislēm, pats ar sevi, tieši tāpēc ir svarīgi dievkalpojumā ietvert šo. Bērnu iesaiste nav bez robežām, bērnam nedrīkst dot kūkas, bet nedot maizi - ir jā māca būt pacietīgam, jā māca klausīties evaņģēliju, pat ja tas ir viens teikums. Mūsu

gadsimts reizēm vairāk darbojas kā izklaidētāju kopiena – līdzko saskaras ar grūtībām, tā zūd pacietība. Baznīca nav tā vieta, kur būtu jāizklaidē, jāmacās arī disciplīna, protams, pirmkārt, vecākiem jābūt šai izpratnei. Bērna pieredze viennozīmīgi pietuvina transcendentajam, vissvarīgākais ir tas, ko bērns gūst no liturģijas ir tas neizskaidrojamais, gūst Dieva pieskārienu. Nav iespējams noteikt, kurā vecumā un kurā brīdī tas notiek, bet tieši tāpēc kad pēc svētdienas skolas bērni pēc *ņigu ņegu* nonāk lejā uz svēto vakarēdienu - viņi ir norimuši svētuma priekšā, viņi nekāpj uz altāra nedanco, viņi jūt klātesošo svētumu un bez teikšanas nometas ceļos, iespējams, sajūt Dieva pieskārienu. Tas aiziet līdz viņiem, tikai ne vienmēr viņi to var raksturot, bet mūsu vecāku un baznīcas pienākums ir bērnam to neliegt, neliegt iespēju sajūst transcendentu Dievu. Manuprāt, draudzes uzdevums to saprast. Mācītāja uzdevums ir izskaidrot šo kārtību - kāpēc bērni netiek uzreiz pa taisno vesti uz svētdienas skolu, kāpēc jābūt klāt dievkalpojumā, lai vecāki to saprastu un varētu arī bērniem izskaidrot.

5. Vai iesaistes iniciators vairāk bija baznīca, vai tā bija draudzes locekļu vēlme?

Inese Laubenbaha: Draudzes dalībnieki bija iniciatori, jo sākotnēji bērni uzreiz devās uz svētdienas skolu, bet paši sapratām, ka bērniem tiek liegta iespēja iepazīt dievkalpojumu dzirdēt Dieva vārdu, tāpēc tas nav pareizi. Gadu gaitā radījām tādu dievkalpojumu, kas iesaista bērnus, praktizējam to regulāri.

6. Kas izstrādā iesaistes veidus - mācītājs, svētdienas skolas darbinieki, draudze, varbūt kāds no ārpuses?

Inese Laubenbaha: Draudzes dalībnieki un draudzes darbinieki kopā ar svētdienas skolas skolotāju un mācītāju to izstrādāja, tad apstiprināja draudzes padomē.

7. Vai varat minēt iesaistes piemērus?

Inese Laubenbaha: Bērnu iesaiste dievkalpojumā notiek regulāri - bērni ienes dievkalpojumam nepieciešamos priekšmetus - piemēra, atnes Bībeli, aizdedzina sveces adventa laikā. Lielākie bērni veic lasījumus, jo viņiem nepieciešams sarežģītājs uzdevums, lielāka atbildība. Bērni sagatavo muzikālo priekšnesumu, iesaista savus vecākus un citus draudze locekļus, piemēram mātes dienā. Bērnu aktivitāšu laikā ir pastiprināts troksnis, tāpēc mācītāji neietver ļoti svarīgas dziesmas vai tekstus liturģijā.

8. Vai ir kādas vadlīnijas (Latvijas vai pasaules), pēc kurām vadījāties bērnu iesaistes realizēšanā vai arī Baltezera baznīca pati izstrādā bērnu iesaistes veidus?

Inese Laubenbaha: Vadlīniju nav, tā ir iekšēja draudzes nepieciešamība augt kalpošanā, tikai un vienīgi iekšēja vajadzība. Tas notika tā, ka svētdienas skola sanāca kopā ar mācītājiem un plāns, kas izkristalizējās, tika apstiprinās draudzes padomē.

9. Vai ir atsauksmes no ģimenēm par to, kā viņi uztver bērnu iesaisti liturģijā?

Inese Laubenbaha: Ir daudz labu atsauksmju, daudz bērnu draudzē, bet mums ir divi draudzes locekļi, kas pametuši draudzi, jo viņiem nepatīk tomēr bērnu radītais troksnis un haoss, nepatika tas, ka bērniem ir bērnu darīšanas. Parasti jau ir tā, ka bērni netraucē, traucē tie vecāki, kas nemāca bērnam uzvesties. Mācītājam būtu pienākums norādīt uz to, ja traucējoša uzvedība. Nav noliedzams, ka bērnu klātbūtne rada kaut kādas grūtības, bet jānotiek audzināšanas darbam - pirmkārt jāaudzina vecāki un tikai tad bērni, kristīgā ticība māca arī pacietību.

10. Ar ko atšķiras bērna iesaistīšana baznīcas liturģijā un norisēs no bērna došanās uz svētdienas skolu (vai pietiek ar svētdienas skolas apmeklējumu?)

Inese Laubenbaha: Ja bērnam iedot darīt nozīmīgu lietu - aizdedzināt sveci vai aiznest Bībeli - bērns jūtas vērtīgs Dieva bērns, pilnvērtīgs draudzes loceklis, tas ceļ un veicina kristīgo pašapziņu un piederības sajūtu. Tā ir pieredze, ko atceras uz visu mūžu. Kad uztic bērnam nest sveci, bērns pilnīgi neelpo no prieka un atbildības, kas viņam uzticēta. Tas veido bērna personiskas attiecības ar Kristu. Viens ir sēdēt un būt garlaikotam, bet cits - nest Kristus gaismu.

11. Vai iesaiste atšķiras atkarībā no vecumgrupām?

Inese Laubenbaha: Vecumgrupās dalām, jā - mazie dara visu iepriekš minēto, viens no bērnu apzināti radītiem uzdevumiem ir arī klusuma cienīšana un pabūšana mierā, jo arī tas ir grūts uzdevums mazajiem. Pusaudži nes krustu, Lieldienu vigīlijās nes lāpas, jaunieši tiek iesaistīti jau pieaugušo darbos, organizēšanā, jo lielāks bērns, jo tiek uzticēta lielāka atbildība. Pilnīgi noteikti lasījumi tiek uzticēti pusaudžiem. Protams, arī izklaides pasākumu organizēšana un dalība, tas ir draudzes nometnes, pārgājieni, ir draudzes pienākumi. Ir gadījums, kad bērns no svētdienas skolas bērna kļūst par svētdienas skolas skolotāja palīgu un tad - par svētdienas skolas skolotāju, kas sadarbojas ar draudzi un mācītāju jau ar pavisam jaunu perspektīvu.

12. Komentārs par draudzes izmēru.

Inese Laubenbaha: Draudzes izmērs palielinās pēdējos gados. Aktīvie draudzes locekļi, kas maksā gada draudzes maksu un parādās ar zināmu regularitāti ir mazāk par oficiālo skaitu. Par

draudzes pieaugumu liecina alfas kursa un iesvētes mācību apmeklētāju pieaugums, no kā var redzēt, ka tieši jauni cilvēki draudzē aktīvāk ienāk pēdējā laikā, apmēram 20-30 gadu veci.

Rīgas Lutera draudzes dievkalpojuma kārtības brošūra.

KRISTUS AUGŠĀMCELŠANĀS SVĒTKU DIEVKALPOJUMS

"Ja nu jūs ar Kristu esat augšāmcēlušies,
tad tiecieties pēc tā, kas augšā."

(Kol. 3:1)

Kristīgie draugi gaviļē (109)

Kristīgie draugi gaviļē, nu dzīvais Ķēniņš jāslavē;
šo prieku vēstām pasaulē: Alleluja! Alleluja! Alleluja!

Dzīvības Kungs ir piecēlies, Viņš dziesmu ziediem rotājies;
pa pasauli šis skaņas ies: Alleluja! Alleluja! Alleluja!

Tiek dziesmā teikta uzvara, ka nāve Dieva pārspēta;
ik sirds ir prieka pārņemta: Alleluja! Alleluja! Alleluja!

Es dzīvoju (110)

Meld.: Jeruzāleme, augstā pilsēta

Es dzīvoju, un jums ar' dzīvot būs! Tā Jēzus drošina
tos, kas še cieši savienoti kļūs ar Viņu ticībā.

Tiem dzīvība ir dota, kaut viss še zūd un nīkst,
un taisnība tā rota, uz ko tie cerēt drīkst.

NĪKAJAS TICĪBAS APLIECĪBA

Mēs ticam uz vienu vienīgu visuspēcīgu Dievu Tēvu, kas radījis debesis
un zemi, visu, kas redzams un neredzams.

Un uz vienu vienīgu Kungu Jēzu Kristu, Dieva vienīgo Dēlu, kas no Tēva
dzimis pirms pasaules sākuma, Dievs no Dieva, Gaisma no Gaismas,
paties Dievs no patiesa Dieva, dzimis, ne radīts, ar Tēvu vienāds būtībā,
caur ko viss ir radīts; kas mūsu, cilvēku, un mūsu pestīšanas labad no
debesīm nācis un miesa tapis caur Svēto Garu no Jaunavas Marijas,
un cilvēks tapis, kas par mums krustā sists zem Poncija Pilāta, cietis un
aprakts, un trešajā dienā augšāmcēlies pēc Svētajiem Rakstiem, un ir
uzņemts debēs, un sēž pie Tēva labās rokas, un godībā atkal atnāks
tiesāt dzīvos un mirušos; Viņa valstībai nebūs gala.

Un uz Kungu Svēto Garu, kas dzīvu dara, kas no Tēva un Dēla iziet,
kas ar Tēvu un Dēlu vienlīdz pielūdzams un godājams, kas caur
praviešiem runājis, un uz vienu svētu vispārēju un apustulisku Baznīcu.
Mēs apliecinām vienu Kristību grēku piedošanai un gaidām uz mirušo
augšāmcelšanos un dzīvošanu nākamajā pasaulē.

Gavilē, draudze (111)

Meld.: Teici to Kungu

Gavilē, draudze, nu akmens no kapa ir vēlies,
dzīvības ķēniņš, tavs Pestītājs, augšā ir cēlies!
Viņš vien, paties', ir tavs visspēcīgais Dievs,
avots, kur spēku tu smelies.

Lauzta nu nāves un mūžīgās tumsības vara,
gaismā pats tērpies, Viņš svētī un gaišus mūs dara.
Viņam lai gods še un tur mūžībā dots,
garam no mūžīgā Gara!

Raugi, kāds gaišums no Viņa mums pretī nu staro,
vainags, kas ērkšķiem pīts, gaismā nu zarodams zaro!
Zvani lai zvan', lūgšanas, dziesmas lai skan
un kā svēts vīraks Tam garo!

Sirds ar apskaidrotu prieku (122)

Meld.: Kad es nākšu

Sirds ar apskaidrotu prieku šodien sauc uz svēto vietu,
kur tu, Jēzu, augšāmcēlies, savu draugu vidū stājies,
teici: "Miers ar jums!" Pildīts solījums, ka tu mirstot – dzīvot sāksi,
vienmēr atkal pie mums nāksi, skatīts ticībā.

Kungs, Tu mums kā saule esi, gaismu, dzīvību mums nesi.
Tiem, kas grēka tumsas varā, atdzimt liec Tu Svētā Garā.
Spēku atgiezties, jaunam pretoties, dod Tu mums, kad Tevi lūdzam,
kad Tev savus grēkus sūdzam drošā ticībā.

Tu, kas nāves saites rasi, Tēva namā vietu taisi
mums, kad būsim ceļa galā šajā svešā zemes malā.
Ved mūs dzīvībā, jaunā esībā, acs ko nav vēl redzējusi,
ticība ko rādījusi, – Dieva valstībā.

Kristus ir cēlies (117)

Kristus ir cēlies, slava Glābējam,
dzīvības un nāves svētam Valdniekam.
Mīlot mūs, Viņš cieta, mira Golgātā,
mīlestības spēkā nāvi pārspēja.
Akmens ir novelts, sirdis līksmojas,
liels un svēts šis brīnums – augšāmcelšanās.

Ķristus ir cēlies, steidzies sastapt to,
Viņš nāk pretī, sniegdams roku caurdurto.
Ļaujies vadīt sevi, tiksi gaismā celts,
dzīves melnā naktī ielīs saules zelts.
Jēzus kur valda, tumsa atkāpjas,
sirdī nāk kā brīnums – augšāmcelšanās.

Kristus ir cēlies, atpestījis mūs,
un mums līdz ar Viņu mūžam dzīvot būs.
Sēklas grauds, kas dziļi zemes klēpī slīgst,
saules siltos staros jaunā stādā dīgst.
Kristus no nāves mūs reiz modinās,
zemi pāršalks brīnums – augšāmcelšanās.

RĪGAS LUTERA DRAUDZE

Intervija ar evaņģēliski luteriskās Rīgas lutera draudzes mācītāju Linardu Rozentālu

Norises datums un laiks: 20.04.2022.

Norises vieta: Rīgas Lutera baznīcas draudzes nams.

1. Kad sākās bērnu iesaiste Rīgas Lutera baznīcas norisēs?

Linards Rozentāls: Kad Lutera baznīca kļuva par lielāko, jau tad bija būtiski atjaunot darbu ar bērniem un jauniešiem, Rubenis bija Bēmaņa Aivara skolēns. Kopš 90tajiem gadiem Rubeņa sieva rīkoja svētdienas skolu, jo darbs ar bērniem ļoti svarīgs. Laulību popularitātes dēļ palielinājās arī iesvētību un kristību skaits, virsotne bija 2001. - 2007. gadam, kad darbs ar bērniem, kad bija padsmi svētdienas skolu skolotāju, tika radīts ģimeņu dievkalpojums, kas sākotnēji bija 1 x mēnesī. Principā 2000. gadā jau bērni tika iesaistīti liturģijā, jo biju redzējis Vācijā dievkalpojuma kārtību, kurā bērni ir iesaistīti. (A kārtība - 1998. gadā sinodes pieņemtā kārtība.)

2. Kādā veidā bērni tika iesaistīti liturģijā?

Linards Rozentāls: Bērni lasīja psalmus, ticības apliecību, es pats priekšā rakstīju draudzes lūgšanas, ko bērni varēja lasīt. Mana doma bija nesprediķo par rakstu vietu, bet nedēļas laikā skatīties uz bērnu grāmatām, dzīvnikiem, masu medijos redzamo informāciju un ietvert to; dzīves situāciju pievilkt Svētajiem Rakstiem. Bērni dzied, lasa, ir klātesoši.

Bērni bija klātesoši visu dievkalpojuma laiku. Svētdienas skola notika sestdienā.

Kopš 2011. gada svētdienas skola ir svētdienā.

3. Vai bērnu iesaiste liturģijā notiek ģimeņu dievkalpojumos?

Linards Rozentāls: 2011. gadā ģimeņu dievkalpojumi beidza pastāvēt, jo nebija vairs vajadzības - ģimenes ar bērniem nāca uz dievkalpojumiem ar visiem bērniem, visi dievkalpojumi bija ģimeņu dievkalpojumi. 2013. gadā sāka kristies bērnu skaits, sāka mainīties arī bērnu paaudze. Bērnu skaits samazinājās, jo samazinājās laulību un kristību skaits. Sākotnēji katrā dievkalpojumā bija bērnu svētbrīdis, kad no rindām 20-30 bērnu nāca, bet tad kļuva mazāk;

4. Ar ko atšķiras bērna iesaistīšana baznīcas liturģijā un norisēs no bērna došanās uz svētdienas skolu?

Linards Rozentāls: Ja nodala svētdienas skolu no baznīcas, tad rodas kaut kāda atšķirīga teoloģija, kaut kāda atšķirīga pedagogija. Pandēmijas laikā svētdienas skola vispār apstājās un tā nav atgriezusies līdz šim. svētdienas skola ir 90to gadu mustura turpinājums. Kas ir svētdienas skola? Ja gribam radīt draudzes sajūtu un klātbūtni, tad kāds tam ir sakars ar svētdienas skolu? Tad nekādā gadījumā nevajadzētu izlaist dievkalpojumu. Jau pirms pandēmijas sākām domāt par to, ko darīt ar svētdienas skolu, šobrīd ir tūkstošiem iespēju, vai svētdienas skola ir īstā iespēja? Kas īsti ir svētdienas skola? Drīzāk tad tas ir īpašs dievkalpojums bērniem. Mēs kā draudze pēdējos 5

gadus sākam sevi uztvert kā kopienu, mūsu draudze ir vērsta uz intelektu, uz produktu, ko rada mācītājs. Padome izvirzīja mērķi, ka draudze no patērnieciskas kļūst par līdzdalīgu, tas ir virziens, kurā domāt.

5. Kāds ir bērnu iesaistes pamatojums un virziens, kurā iet?

Linards Rozentāls: Draudzē izvirzījās ideja par draudzes skolu, par draudzes komūnu; Bērniem jādod balss, īstenībā man šī doma radās jau 19 gadu vecumā, arī Latgalē un Daugavpilī, kur bērni vadīja svētbrīžus un notika citas aktivitātes. Tas saistīts ar manu izjūtu, ka ne visu vajag kontrolēt, arī attiecībā uz bērniem. Mani neapmierina, ka bērni sēž un klausās, bērni izjūt atbildību un pieiet nopietni uzticētajiem uzdevumiem. Bērnam jāiedod ķebli, lai tiek pie pulsts! Turklāt, Lutera baznīcā dod bērniem arī Svēto vakarēdienu, ģimenes to novērtē. Draudzē bija diskusijas par to, vai tā ir vīnogu sula vai kā, bet radās ideja, ka var izmantot bezalkoholisko vīnu, tā mēs esam pie tā palikuši un tā arī tas būs. Svarīgākā ir kopienas sajūta, brīvības sajūta, bērnam jājūtas labi un droši, tai jābūt videi, kas bērnam ir absolūti draudzīga un viņam tas ir jājūt. Bērnam ir jājūtas brīvi, ja kristībā bērns palien zem galda, tad es arī palienu zem galda, kāpēc nē? Vecākus tas paralizē, tas ir darbs arī ar vecākiem. Esam domājuši, vai nevajag kaut kādu īpašu nodalījumu, kur bērniem būt, bet tad arī sapratām, ka tā tomēr būtu bērnu nodalīšana būrī.

Klusās nedēļas trešdienas dievkalpojums
Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā
13.04.2022.

- ✦ *Lai slavē visas tautas, lai Kungu godina.*
Славите, всі народи, славите Господа. (69.)

Misericordias Domini in æternum cantabo. (77.) / Psalmis

- ✦ *Kristu, Tavs Gars mūsos dzīvs,*
Tas ir mūžīgās dzīvības avots. (61.)

Lasījums

- ✦ *Mēs naktī ejam caur tumsu un alkstam pēc dzīvā ūdens,*
Vienīgi slāpes mūs vada, vienīgi slāpes mūs vada. (78.)

Господи помилуй. (41.) / Aizlūgumi
Mūsu Tēvs

Lūgšana ap krustu

- In manus tuas, pater, commendo spiritum meum. (44.)*
✦ *Jēzu, mūs piemini, savā valstībā kad nāksi. (52.)*
Tu esi gaisma, mans Kungs, mans Dievs,
nāc, spīdi manā tumsā. (108)

Lūgšana

- Oculi nostri ad Dominum Jesum. (86.)*
✦ *Jēzu, mans Kungs, Tu esi Gaisma, izkļiedē tumsu un šaubas,*
kas vēl māc. (51.)

Sv. Vakarēdiens

- ✦ *Lai tava sirds vairs nebaidās: tevi Dievs mīl,*
un Viņš tevi izglābs. (71.)

Intervija ar evaņģēliski luteriskās Vecās Sv. Ģertrūdes draudzes mācītāju Oskaru Smoļaku

Telefonintervijas norises laiks: 26.04.2022. 19:45

1. Vai LELB uzskata bērnus (un jauniešus līdz 18 gadu vecumam) par savu auditoriju? Kāpēc?

Mācītājs Oskars Smoļaks: Sv. Ģertrūdē bērnu iesaiste nav iedzīvojusies, doma ir par to, ka jārāda priekšzīme, jārāda piemērs citiem draudzes locekļiem.

2. Kādā veidā bērni un jaunieši tiek iesaistīti baznīcas liturģijā?

Mācītājs Oskars Smoļaks: Parastā svētdiena piedalās līdz *Gloria* dziedājumam, tad pienāk pie altāra, tiek sacīta lūgšana, dota svētība un dodas uz skolu, kas gatavi skolai; Kas drīkst, atgriežas uz svēto vakarēdienu. Iesaiste notiek arī atsevišķos gadījumos - lielākos svētkos, piemēram, Ziemassvētku procesijā. Ir atsevišķi ģimeņu dievkalpojums, katru reizi vairākiem bērniem tiek dots uzdevums - tiek nests altāra krusts, svētie raksti, sveces - bērni pienes pie šos priekšmetus pie altāra. Ģimenes dievkalpojumi notiek 1 x mēnesī un tad nenotiek svētdienas skola, citā laikā dievkalpojuma laikā bērni ir svētdienas skolā. Jauniešus iesaistām pērminderu kalpošanā, bet varētu būt aktīvāk; Alfa kursā lielas grupas, kas zem 20 gadu vecumam jaunieši.

3. Vai LELB nosaka vadlīnijas bērnu un jauniešu iesaistei? Ja ne konkrētas vadlīnijas, varbūt ir rekomendācijas vai un kādā veidā bērnus un jauniešus iesaistīt liturģijā un baznīcas rituālos?

Mācītājs Oskars Smoļaks: Tieši liturģijas kalpošanā norāžu nav, katoļticībā jāskatās, viņiem ir šī tradīcija, jo ir praktiska vajadzība bērnus iesaistīt.

4. Ja bērni un jaunieši tiek iesaistīti Baznīcas rituālos un liturģijā – kāds ir bērnu iesaistes mērķis?

Mācītājs Oskars Smoļaks: Jārāda priekšzīme, jārāda piemērs, kas veicina ieradumu.

5. Vai kādam būtu jāuzņemas iniciatīva bērnu un jauniešu iesaistes liturģiskos procesos jautājumu virzīšanā? Ja jā, tad vai vērtīgāk būtu, ja tas nāktu no LELB, konkrētās baznīcas mācītājam, draudzes vai ģimenes puses?

Mācītājs Oskars Smoļaks: Vai tas ir vajadzīgs, vai iesaiste liturģijā vajadzīga - jā noteikti! Tas ir pedagoģiski, tas veicinātu ieradumu; Fakts, ka svētdienas skola notiek paralēli dievkalpojumam ir izvērtējama rīcība, diez vai tas būtu pareizākais. Vai sprediķim jābūt tik garam? Vai sprediķim jābūt vienīgajai vietai, kur gūst mācību? Varbūt bībeles mācība? Dievkalpojumā varētu būt ģimenei kopā.

Kvantitatīva aptauja par bērības pieredzi attiecībā uz iesaisti baznīcas norisēs

263 atbildes

Atbildes netiek pieņemtas

Ziņa aptaujas dalībniekiem

Šajā veidlapā atbildes vairs netiek pieņemtas

Kopsavilkums

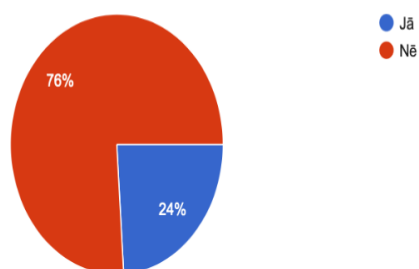
Jautājums

Atsevišķs

1. Vai bērībā (līdz 18 gadu vecumam) apmeklējāt baznīcu regulāri (ar ģimeni vai tuviem cilvēkiem)?

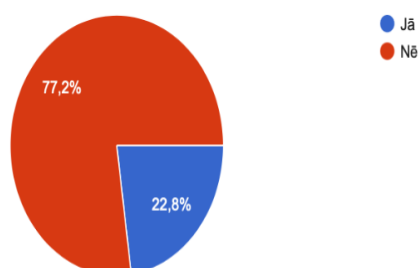
263 atbildes

2. Vai jutāties iesaistīts baznīcā notiekošajā?

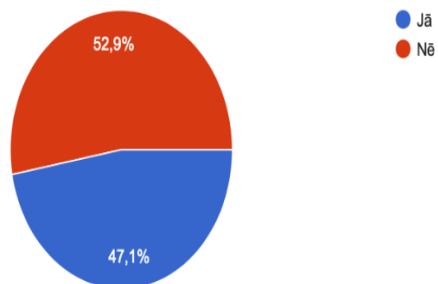

263 atbildes

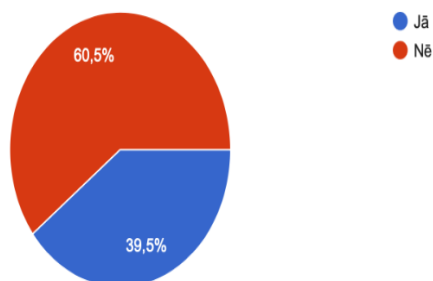
3. Vai Jums bija saprotamas norises baznīcā?

263 atbildes

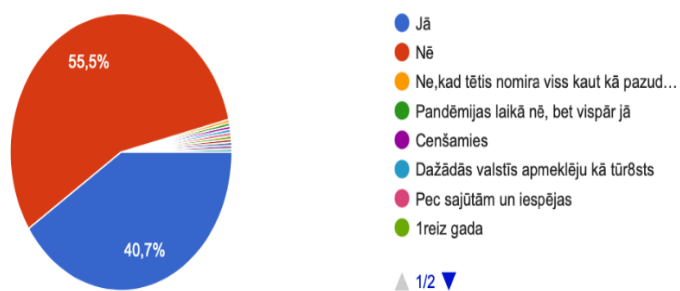
4. Vai Jums bija iespēja iesaistīties, paust viedokli, pārrunāt pieredzēto?

263 atbildes

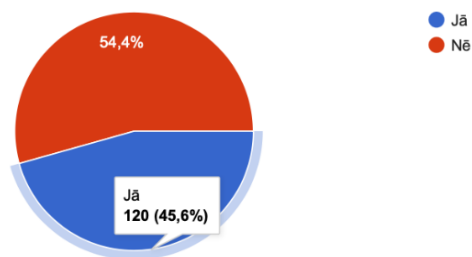
5. Vai šobrīd apmeklējat baznīcu regulāri (biežāk kā 2 x gadā)?

263 atbildes

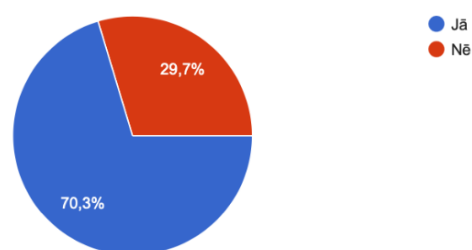
6. Vai šobrīd jūtaties piederīgs baznīcai?

263 atbildes

7. Vai šobrīd jūtaties piederīgs kristietībai?

263 atbildes

Dzintars Laugalis

atbilde uz lūgumu pēc informācijas

To: bergmane.sindija@gmail.com, Cc: Indra Evamois, Virsvaide16 March 2022 at 11:43
[Details](#)

Labdien!

Esmu Dzintars Laugalis, ikšķīles iecirkņa prāvestis un darbojos mūsu Baznīcās Virsvaidē. Man pārsūtīja Jūsu vēstuli ar ļaudžiem priekš darba Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Atteicība uz draudžu gradāciju varu atbildēt, ka mūsu Baznīcā nav pieņemti strikti noteikumi par draudžu gradāciju. Pamatā iekšēji vadamies no jau tradicionāli izveidojamiem draudžu sadalījuma grupās pēc draudzes locekļu skaita:

- 1) kritiski mazas draudzes ar locekļu skaitu zem 20;
- 2) mazas draudzes ar locekļu skaitu no 20 līdz 100;
- 3) vidējās draudzes ar locekļu skaitu no 100 līdz 500;
- 4) lielās draudzes ar locekļu skaitu no 500.

Sīkākā gradācija tiek publicēta LELB gadagrāmātā, statistikas sadaļā. Precīzu draudžu locekļu skaitu mēs nepublicējam un nesniedzam uz ār.

Varu jums palīdzēt arī to, ka Rīgā pamatā mums ir vidējās un lielās draudzes.

Ir gan arī mazas draudzes, tādās baznīcās, kā Jaunciema, Augšāmeiķišānas (Lielajos kapos), Misionēs (Čiekurkalnā) un Svētā Gara (Imantā) un varētu pie šīs grupas pieskaitīt Mežaparka un Bolderājas draudzes. Sv.Pēterā baznīcās draudze drīzāk ir arī maza draudze, lai gan tā ir milzīgs potenciāls attīstībai.

Vidēja lieluma draudzes Rīgā ir, piemēram, Daugavpils Baitā, Kristus, (Tēlkā), Sv.Trīsvienības (Sarkandaugavā), Bķerū, Jaunas Sv.Ģertrudes un Sv.Pāvila.

Lielās draudzes mums ir šādas - Lutera (Torņkalnā), Vecās Sv.Ģertrudes, Sv.Jāņa, Jēzus, Doma, Mārtiņa.

Pierīgā un Jūrmalā šajās grupās varu minēt priekš jums šādas draudzes:

mazās - Bulduru, Gaikānes, Bergu, Vangāzu, Tomes
vidējās - Kaitalkalna, Piņķu, Sv.Jāņa, Ogres, Ikšķīles, Lielvārdes, Pēterupes (Saulkrastu), Kēkavas
lielās - Adāzu, Slokas, Dubultu.

Iespējams, ka esmu kaut ko piemirsis no mūsu draudzēm. Bet domāju, ka priekš jūsu darba šis būtu pietiekami.

Par aktivitātem draudzes varu informēt tikai apjuveni, jo kovidā laiks ir devis lielu triecienu tieši par draudžu aktivitātem un kasuādarību praksi. Tagad lēnām draudzes atgriežas. Droši vien mūsu darbība notiks kaut kā citādāk.

Tāču varu sniegt informāciju, ka -

- 1) mazajās draudzēs notiek dievkalpojumi un individuālas vai mazu grupu iesvētības mācības, Kristības notiek pēc vajadzības. Svētdienas skolas un Vasaras nometnes šajā draudžu grupā pamatā nenotiek. Rēti notiek Bībeles stundas.
  - 2) vidēja lieluma draudzes bez dievkalpojumiem svētdienās šād tad notiek arī dievkalpojumi nedēļā, iesvētības kursi (tai skaitā Alfa kursi), pirmšaulību kursi, Bībeles stundas, sadraudzības un koncerti baznīcā. Svētdienas skolas šajā grupā notiek apmēram aptuveni 50% draudzēs. Jauniešu grupas nav daudz, bet reti notiek.
  - 3) lielajās draudzēs notiek maksimāli viss kalpošanas un tālākāmācības spēki - dievkalpojumi svētdienās un nedēļā, lūgšanu grupas, interešu grupas, iesvētības un Alfa kursi, Svētdienas skolas, Pirmsaulību apmācības semināri, Jauniešu darbs, Diakonijas kalpošana, sadraudzības un koncerti dievnamos.
- Tas tiešām ir tā, ka draudzes lielums ir saistīts ar tas aktivitātem. Lai gan ir arī nelielas un aktīvas draudzes, jo tajā izdevies izveidot labu kalpotāju komandu. Tas ir saistīts ar draudzes mācītāja kalpošanas kvalitātem un vienkāši ar Dieva zēlasību, kad draudze tiek atvesti aktīvi cilvēki.

Lai jums skaista un Dieva svētīta diena!
Dzintars Laugalis

Kristīne Berziņa
RE: Baznīcu statistika
To: Sindija Bergmane

17 January 2022 at 09:18

Labrīt, Sindijai!

CSP rīcībā ir tikai dati par valstī reģistrēto reliģisko draudžu skaitu sadalījumā pa konfesijām gada beigās, detalizētāka informācija mums nav pieejama.

Datu tabula pieejama oficiālās statistikas portālā https://data.stat.gov.lv/pjweb/iv/OSP_PUB/START_IZG_KU_KUR/KUR010/

**Jauku dienu vēlot,
Kristīne Berziņa
Sabiedrisko attiecību speciāliste
+371 67366989 (289)**

[See More from Sindija Bergmane](#)

Šis e-pasta ziņojums ir paredzēts norādītajam adresātam. Tas var saturēt konfidencialu informāciju un tā saturs pilnīga vai daļēja nesankcionēta izpausšana, izmantošana vai tālāka izplatīšana jebkāda veida ir aizliegta. Ja šis e-pasta ziņojums ir saņemts kļūdas dēļ, lūdzam sazināties ar tā sūtītāju, nosūdot atbildes e-pasta ziņojumu, un izdzēst šo ziņojumu. E-pasta ziņojumi neiekļaujami pārraudzes procedūram kā sarakstīte papīra dokumenta veidā. Tāpēc šis e-pasta ziņojums nerada nekādas saistības Centrālajai statistikas pārvaldei.

This e-mail is intended for the addressee(s) named above. It may contain confidential information, and any unauthorized disclosure, use or dissemination, either in whole or in part, is prohibited. If you have received this e-mail in error, please notify the sender immediately via e-mail and delete this e-mail from your system. Communications by e-mail are not subject to the same verification procedures as paper-based communications, therefore this e-mail is in no way whatsoever binding on the Central Statistical Bureau of Latvia.

Bakalaura darbs „BĒRNU UN JAUNIEŠU LĪDZ 18 GADU VECUMAM IESAISTES PRAKSE EVANGĒLISKI LUTERISKAS BAZNĪCAS NORISĒS UN LITURĢIJĀ”
izstrādāts LU Teoloģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Sindija Bergmane, 24.05.2022.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītāja: profesore Laima Geikina

Recenzents: docents Linards Rozentāls

Darbs iesniegts Teoloģijas fakultātē 24.05.2022.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: